

CBCat

CORPUS BIBLICUM CATALANICUM

(integrat en el Corpus Scriptorum Cataloniae)

EDICIÓ CRÍTICA

DE LES TRADUCCIONS BÍBLIQUES CATALANES

FINS A L'ANY 1900

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

8a edició

BARCELONA
Desembre del 2007

Direcció del projecte:
Pere Casanellas i Bassols
Armand Puig i Tàrrach

Secretaria del projecte:
Carrer Anna Piferrer, 11
08023 Barcelona
<http://www.abcat.org/cbcat>
A/e: cbcat@abcat.org
Tel. i fax: 934 179 000

Aquestes normes de transcripció i edició han estat redactades per Pere Casanellas i Bassols, en col·laboració amb Armand Puig i Tàrrach. Hi han fet aportacions diverses: Jaume Riera i Sans, Andreu Rossinyol, Pere Poy i Baena, Joan M. Furió Vayà, Albert Rossich, Josep Perarnau i Espelt, Josep M. Pujol Sanmartín, Josep Moran i Ocerinjauregui, Germà Colón Domènech, Jaume Medina i Casanovas, Anscari Manuel Mundó i Marcet, August Rafanell, Joan Solà, Antoni Ferrando Francés, Narcís Garolera, Josep Massot.

Amb el suport de:

SUMARI

I. NORMES TIPOGRÀFIQUES GENERALS	7
1. SIGNES DE PUNTUACIÓ I TIPUS DE LLETRA	8
1.1. Cometes	8
1.2. Signes d'admiració i interrogació	8
1.3. Apòstrof	8
1.4. Punts d'omissió	9
1.5. Majúscules i minúscules	9
1.6. Versaletes	10
1.7. Cursiva i superíndexs	11
2. ABREVIATURES I SIGLES. DESIGNACIONS DELS TEMPS VERBALS	11
2.1. Abreviacions i referències bíbliques	11
2.2. Abreviatures generals. Abreviatures dels noms dels temps verbals	11
2.2.1. <i>Abreviatures generals</i>	11
2.2.2. <i>Abreviatures dels noms dels temps verbals</i>	12
2.2.3. <i>Ús de les abreviatures generals i de terminologia gramatical</i>	13
3. BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	13
3.1. Qüestions generals	13
3.2. Llistes bibliogràfiques	15
3.3. Referències bibliogràfiques	15
3.4. Referències de recursos electrònics	16
4. PARTICIÓ DE MOTS A FINAL DE RATLLA	17
4.1. Normes generals	17
4.2. Partició de mots a final de ratlla en llatí	17
4.3. Partició de mots a final de ratlla en català antic	18
II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS	20
1. TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT I APARAT CRÍTIC	21
1.1. Puntuació del text	21
1.2. Regularització de majúscules i minúscules	22
1.3. Ús de l'apòstrof, el guionet i el punt volat	22
1.4. Regularització de la separació de mots	24
1.5. Accentuació i ús de la dièresi	24
1.5.1. <i>Accentuació dels noms propis</i>	26
1.6. Ela geminada	27
1.7. Regularització de <i>c/ç, i/j, u/v</i>	27
1.8. Regularització de la lletra <i>h</i> etimològica	28
1.9. Resolució de les abreviatures	28
1.10. Escripura de les xifres romanes	29
1.11. Consonants dobles inicials de paraula	30
1.12. Omissions (aparat crític i signe [*])	30

1.12.1.	<i>Omissions amb el text suplert i nota a l'aparat crític</i>	30
1.12.2.	<i>Omissions marcades amb el símbol [*]</i>	31
1.13.	Conjectures ([])	35
1.14.	Text il·legible ([...])	35
1.15.	Una o dues lletres il·legibles ([.] i [..])	35
1.16.	Glosses (parèntesis)	35
1.17.	Text sobrer (aparat crític)	35
1.18.	Altres correccions	36
1.19.	Text corrupte (†...†)	37
1.20.	Identificació i contingut de l'aparat crític	38
1.21.	Estructura de l'aparat crític	38
1.22.	Presentació dels lemmes i de les lliçons dels manuscrits en l'aparat crític	40
1.23.	Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text	40
1.24.	Llista de testimonis	41
2.	DIVISIÓ DEL COS DEL TEXT. TÍTOLS DE CAPÍTOL	42
2.1.	Indicació de la foliació	42
2.2.	Numeració del text bíblic per versets	43
2.3.	Divisió en paràgrafs	43
2.4.	Altres divisions del text	44
3.	NOTES	44
3.1.	Identificació i contingut de les notes	44
3.2.	Estructura de les notes	45
3.3.	Estil de les notes	46
3.3.1.	<i>Exemples de notes que aclareixen significats de mots</i>	47
3.3.2.	<i>Exemples de cometes baixes dobles en les notes</i>	48
3.3.3.	<i>Exemples d'altres tipus de notes</i>	48
4.	PRÒLEGS DELS LLIBRES BÍBLICS I ALTRES TEXTOS NO BÍBLICS	48
4.1.	Numeració per línies dels pròlegs i no dels <i>incipit</i> i <i>explicit</i>	48
4.2.	Presentació dels incipit i explicit	48
4.3.	Línies en blanc	48
4.4.	Transcripció del text	49
4.5.	Aparat crític i notes	49
5.	REFERÈNCIES, ABREVIACIONS	49
5.1.	Referències als textos bíblics. Sigles dels llibres bíblics	49
5.2.	Referències als textos no bíblics	51
5.3.	Referències a l'aparat crític i notes. Referències reduïdes	52
5.4.	Supressió de l'article en algunes referències precedint les abreviatures <i>v.</i> i <i>vv.</i>	52
5.5.	Sigles de manuscrits	53
5.6.	Abreviatures generals	53
6.	EDICIÓ EN COLUMNES PARALLELES. TEXT DE LA VULGATA	54
6.1.	Edició en columnes	54
6.2.	Disposició <i>per cola et commata</i> del text de la Vulgata	54
6.3.	Aparats crítics de la Vulgata	54

6.4.	Pròlegs de la Vulgata	55
6.5.	Ordre d'edició dels llibres bíblics	55
7.	GLOSSARI	55
7.1.	Contingut general del Glossari	55
7.2.	Estructura dels articles del Glossari	55
7.3.	Forma de les entrades. Remissions	57
7.4.	Tipografia i estil del text dels articles	58
8.	ÍNDEXS DE MOTS I CONCORDANCES	58
9.	NORMES PER A LA REDACCIÓ DE LES INTRODUCCIONS	59
9.1.	Contingut	59
9.2.	Guia per a la descripció del manuscrit o edició	60
9.2.1.	<i>Informació general</i>	60
9.2.2.	<i>Enquadernació</i>	60
9.2.3.	<i>Cos del volum</i>	60
9.2.4.	<i>Contingut del manuscrit o de l'edició</i>	61
9.2.5.	<i>Disposició del text, escriptura i decoració</i>	61
9.2.6.	<i>Conclusió: història del manuscrit o de l'edició</i>	61
9.3.	Tipografia, abreviacions	62
III.	NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DELS SEGLES XVI-XIX	63
1.	Criteri general de transcripció	64
2.	Puntuació del text	64
3.	Regularització de majúscules i minúscules	64
4.	Accentuació i ús de la dièresi	64
5.	Separació de mots, ús de l'apòstrof i del guionet	65
6.	Vocalisme	65
7.	Consonantisme	67
8.	Noms propis	69
9.	Castellanismes	69
10.	Altres qüestions que afecten la transcripció del text	69
11.	Altres qüestions relatives a l'edició del volum	70
IV.	NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT	71
1.	Processadors de textos. Ús del programa d'edició Classical Text Editor	72
2.	Cos del text	72
3.	Aparat crític	73
4.	Notes	74

5. Manera d'escriure diversos caràcters especials	74
APÈNDIXS	77
Apèndix 1: Numeració dels mss. Peiresc, Egerton i Colbert	78
Apèndix 2: Principals canvis introduïts respecte a l'edició anterior d'aquestes normes	80

I. NORMES TIPOGRÀFIQUES GENERALS

1. SIGNES DE PUNTUACIÓ I TIPUS DE LLETRA

1.1. Cometes

Les cometes que es fan servir normalment són les baixes dobles (« »).¹ Aquestes cometes serveixen per a marcar *citacions, pensaments, cartes, intervencions de personatges fora de situacions de diàleg pròpiament dites*, etc. En els casos en què cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes (« ») o que pertany a una intervenció d'un personatge (marcada per guió llarg), es fan servir les cometes altes (o angleses) dobles (“ ”). Quan cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes altes dobles (“ ”), es fan servir les cometes altes simples (‘ ’).

Quan una citació comença en majúscula i va precedida de dos punts, el punt final es col·loca abans de les cometes finals de tancar:

La BCI les ha traduïdes així de l'hebreu: «No són crits de victòria ni són crits de derrota, sinó cants de festa, el que jo sento.»

Sobre l'ús de les cometes, vegeu també el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 1.1 (ús del les cometes en els diàlegs i en citacions que s'estenen per més d'un paràgraf), § 3.3 (ús de les cometes altes simples per a encloure significats en les notes), § 3.3.2 (ús de les cometes baixes dobles en les notes per a encloure citacions, significat d'un text, traduccions alternatives) i § 7.4 (ús de les cometes altes simples per a encloure significats en el Glossari).

1.2. Signes d'admiració i interrogació

Només es fa servir el signe d'admiració final (!). Només es fa servir el signe d'interrogació inicial quan la frase no comença amb partícula interrogativa i és d'entonació complexa o prou llarga perquè es pugui llegir malament si no hi ha l'interrogant inicial.

1.3. Apòstrof

No s'apostrofa la preposició *de* ni l'article definit davant de cursives que indiquen un ús meta-lingüístic d'un mot. Per exemple: «La traducció de *evangelium*.» En canvi: «Sobre l'*efod*, veg. Glossari.»

Cal tenir en compte, que en l'aparat i les notes, en què l'explicació de l'editor va en cursiva, el que en un text normal aniria en cursiva s'escriu en lletra rodona. Exemple: «*El copista ha duplicat, per error, el text del v. anterior (des de ala porta) i després no l'ha ratllat.*»

Tampoc no s'apostrofa la preposició *de* davant de les cometes que enclouen significats, ni davant de citacions i títols. Per exemple: «En llatí el mot *AVUNCŪLUS* tenia el significat de 'oncle matern'.»

1. Sobre la manera d'escriure els diferents tipus de cometes amb els processadors de textos, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 5.9.

1.4. Punts d'omissió [...]

En les introduccions i apèndixs (glossaris), per a indicar text omès a l'interior d'una citació, es fan servir els tres punts entre claudàtors: [...].²

En canvi, en les notes es fan servir els tres punts sols, sense claudàtors, tant per uniformitat amb la manera d'indicar les supressions en els lemmes i variants (vegeu cap. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals», § 1.22), com per evitar excés de claudàtors, que es podrien confondre amb els que marquen els finals dels lemmes.

1.5. Majúscules i minúscules

Van en minúscula els pronoms *jo, ell, aquell*, etc., referits a Déu.

Van en majúscula els noms referits a Crist o Déu: *el Senyor, el Totpoderós, l'Altíssim, l'Anyell, Fill de David, el Rei dels segles, el Gran Rei, el Rei del cel, el Rei dels reis...* Però normalment (fora de *Esperit Sant*), s'escriu amb minúscula el complement del nom: *Déu sobirà, Déu altíssim, Déu totpoderós, Déu de l'univers...* També: *nostre Senyor, nostre Senyor Déu.*

Saviesa s'escriu amb minúscula inicial, llevat de quan personifica la divinitat.

Els mots *creador, salvador, sobirà...*, s'escriuen amb majúscula inicial quan van referits a Déu i només van acompanyats d'article determinat: *el Creador, el Salvador, el Sobirà.* Però: *el seu creador, el creador d'Israel, el creador de l'univers, el teu salvador.* Semblantment *l'Apòstol* referit a Pau.

Amb minúscula inicial: noms dels mesos (*nissan*); noms de períodes històrics, excepte els substantius que designen els temps geològics (*l'edat mitjana, l'antiguitat*; però: *el Neolític*); noms de càrrecs (*bisbe, faraó, gran sacerdot, jutge, mestre de la Llei, rabí*); noms de clans i de grups socials o religiosos (*rubenites, fariseus, saduceus*); noms d'episodis de la història sagrada: *l'anunciació, la passió, la resurrecció, el sant sopar*; noms de sagraments: *el baptisme, l'eucaristia*; noms de punts cardinals: *el nord, el sud*; altres: *els deu manaments, la bona nova, diable, diàspora, eucaristia, evangeli* (excepte quan el mot constitueix el primer element del títol d'un llibre), *exili, èxode, imperi persa, imperi romà, temple, tabernacle.* Excepcions: els mots *imperi* i *regne* s'escriuen amb majúscula inicial quan designen un període de la història d'un país: *el baix Imperi* (Roma), *el Regne mitjà* (Egipte).

Amb majúscula inicial: noms de festes: *Paça* (= Pasqua), *Tabernacles, Cabanyelles*; noms de dinasties o llinatges (*els Macabeus, els Ptolemeus, els Làgides, els Asmoneus*; però, usats com a adjectius: *l'exèrcit macabeu, la dinastia asmonea*); noms de planetes, estels, constel·lacions i signes del zodíac, excepte els mots *sol, terra, lluna* i *estel polar*: *les Plèiades, el Cinyell d'Orió, l'Óssa*; altres: *la Sagrada Escriptura, Satanàs, el Maligne.*

En els noms propis de festes i topònims, la designació genèrica que els acompanya s'escriu amb minúscula inicial: *el dia de l'Expiació, la festa de les Cabanyelles, el regne del Nord, el mar Mediterrani* (però: *les tribus del nord*). Excepcions: *Mar Mort, Mar Roig, Mar Negre, Golf Pèrsic, Roca Gran* i altres casos semblants en què la designació específica (*Mort, Roig, Negre, Pèrsic, Gran*) és un adjectiu que no es pot fer servir sol en lloc de la designació completa (es pot dir *el Mediterrani*, però no *el Mort*). Semblantment *el Gran Riu* (= l'Eufrates).

2. Cal tenir en compte que aquesta norma no s'ha aplicat en la introducció del primer volum publicat del CBCat (vol. 3). Sobre el contacte del conjunt dels tres punts entre claudàtors amb altra puntuació, es pot consultar Josep M. PUJOL – Joan SOLÀ, *Ortotipografia: Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Barcelona: Columna, 1995, § 3.1-24.

Altres casos: *aliança*, *arca de l'aliança*, però: *Antiga/Nova Aliança* = Antic/Nou Testament; *gehenna*, però com a topònim: *Gehenna*; *Església*, però: *l'església de Laodicea*, *les esglésies cristianes*; *Llei* (la Torà, institució, donada per Déu a Moisès), *la Llei de Moisès*, *el llibre de la Llei*, però: *lleis* (lleis concretes); *Orient antic*, *Orient Pròxim*, *Orient Pròxim antic*, *Orient cristià*; *la paraula de Déu* (però: *la Paraula*, en el pròleg de Joan); *el Regne*, *el Regne de Déu*, *el Regne del cel*, però: *el meu regne*, *el seu regne*, *el regne del meu pare*.

En general, se seguirà la Bíblia Catalana Interconfessional (BCI), excepte en algun detall indicat més amunt (noms d'alguns períodes històrics) i en el següent punt: el primer mot del que constitueix el títol del llibre (segons la llista de les pp. XIV-XV de la BCI) s'escriu amb majúscula inicial, aplicant així també en aquest punt la norma general referent als títols de llibres. Per tant, els mots *evangeli* o *epístola* s'escriuen amb majúscula inicial quan constitueixen la primera paraula del títol:

l'Evangeli de Joan, l'Epístola als Gàlates

Semblantment:

la Primera epístola als Corintis, el Segon llibre dels Macabeus, etc.

En canvi:

el llibre de Jeremies

(perquè en aquest cas el títol estandarditzat és *Jeremies*).

O bé:

les epístoles de Joan

(perquè en aquest cas no es tracta d'un títol estandarditzat; el mot *epístoles* és aquí un plural genèric).

1.6. Versaletes

Els ètims llatins s'escriuen en lletra versaleta.

Les xifres romanes s'escriuen, tant dins de text en rodona com dins de text en cursiva, en versaletes, excepte quan acompanyen mots que porten la inicial en majúscula (no per posició o funció demarcativa) o xifres angleses (no elzevirianes).³ Exemples:

el segle XIII | la pàgina VIII del pròleg
el segle XIII | la pàgina VIII del pròleg
 en el vol. II

En canvi:

el rei Jaume II | el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana
 veg. *DECat*, II, 687b1-23

3. S'ha modificat, doncs, el criteri inclòs en edicions anteriors d'aquestes normes d'escriure en majúscules les romanes dins text en cursiva.

1.7. Cursiva i superíndexs

Els superíndexs de les sigles escrites en cursiva s'escriuen en rodona. Per exemple: *E*¹. Per a evitar el contacte entre la part superior de la lletra i el superíndex normalment s'hi inserirà un espai fi.

Els superíndexs posats en xifres de verset de referències bíbliques en cursiva s'escriuen també en cursiva. Per exemple: *Mt 23,4².5*.

2. ABREVIATURES I SIGLES. DESIGNACIONS DELS TEMPS VERBALS

2.1. Abreviacions i referències bíbliques

Es fan servir les abreviacions dels llibres bíblics i el sistema de referències de la Bíblia Catalana Interconfessional (vegeu les pp. XIV-XVI de la BCI). Per exemple, 2Re 15,1-12.32-38 = Segon llibre dels Reis, capítol 15, versets 1 al 12 i 32 al 38.

Cal tenir en compte, però, les denominacions alternatives, preses de la Vulgata, de determinats llibres bíblics. Vegeu la llista del c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 5.1, que inclou també el nom i l'abreviació de llibres apòcrifs o pseudoepigràfics.

Davant de les sigles bíbliques (que tècnicament funcionen com a símbols) no s'apostrofa. Per exemple:

Citació aproximada de 1Co 3,7. Citació de Is 10,3.

Quan les referències es donen segons la numeració de capítols i versets de la Vulgata (així en els textos traduïts de la Vulgata) i la numeració del text hebreu és diferent, es pot indicar la numeració segons el text hebreu en segon lloc, després del signe «=»; per exemple: «Ex 22,21-27 = 22,20-26.»

Sobre la manera d'escriure les referències a textos bíblics, a l'aparat i a les notes, vegeu el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), §§ 5.2 i 5.3.

2.2. Abreviatures generals. Abreviatures dels noms dels temps verbals

2.2.1. Abreviatures generals

& al.	<i>et alii</i> , i altres (en la bibliografia)	doc.	document
acc.	accepció	Expl	<i>explicit</i> (mot escrit al final d'una obra antiga, normalment seguit del títol)
adj.	adjectiu, adjectival	f.	substantiu femení (en el Glossari)
adv.	adverbi, adverbial	fem.	femení
ant.	anterior	fut.	futur
art.	article	imper.	imperatiu
c., cc.	capítol, capítols	impf.	imperfet
ca.	<i>circa</i> , al voltant de, aproximadament	Inc	<i>incipit</i> (mot que encapçala una obra antiga, normalment seguit del títol)
cf.	<i>confer</i> , compareu	ind.	indicatiu
compl.	complement	inf.	infinitiu
cond.	condicional	intr.	intransitiu
conj.	conjunció, conjuntiu -iva	lín., líns.	línia, línies
D. de	Després de (en la llista de testimonis de l'aparat crític)	lit.	literalment
dir.	directe		

loc.	locució	s.d.	sense data (en les referències bibliogràfiques de recursos electrònics)
m.	substantiu masculí (en el Glossari)	s. ll.	sense lloc (no consta el lloc d'edició)
masc.	masculí	s.v.	<i>sub voce</i> , sota l'entrada (en els diccionaris)
ms.	manuscrit	sg.	singular
mss.	manuscrits	subst.	substantiu
núm.	número	subj.	subjuntiu
p. ex.	per exemple	Tit	<i>titulus</i> , títol de capítol
part.	participi	tr.	transitiu
perifr.	perifràstic	trad.	traducció
pers.	persona	v., vv.	verset, versets
pf.	perfet	veg.	vegeu
pl.	plural	Vg	Vulgata
plusq.	plusquamperfet	<i>vid.</i>	<i>videtur</i> , sembla (en l'aparat crític)
pr.	present	vol.	volum
prep.	preposició, preposicional	vols.	volums
pron.	pronom, pronominal		
pt.	passat		
s.a.	sense any (no consta l'any d'edició)		

En la introducció de cada volum només cal fer-hi constar les abreviatures que de fet s'han utilitzat al llarg del text del volum.

2.2.2. Abreviatures dels noms dels temps verbals

Els temps verbals es designen d'acord amb la nomenclatura aprovada per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans el 17 de maig del 2002 (INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, SECCIÓ FILOLÒGICA, «Modificació dels noms dels temps verbals»). En concret, el terme *perfet* substitueix el terme usat anteriorment *indefinit* (per a la designació de la forma *ha cantat*) i el terme *passat* substitueix el terme *perfet* (tant per a la designació de la forma *cantí*, anomenada ara *passat simple*, com per a la designació de la forma *vaig cantar*, anomenada ara *passat perifràstic*). Normalment, en les notes i el Glossari es faran servir les formes abreujades dels temps verbals, que es designaran, doncs, com segueix.

pr. d'ind.	<i>canta</i>	pr. de subj.	<i>canti</i>
pf. d'ind.	<i>ha cantat</i>	pf. de subj.	<i>hagi cantat</i>
impf. d'ind.	<i>cantava</i>	impf. de subj.	<i>cantés</i>
plusq. d'ind.	<i>havia cantat</i>	plusq. de subj.	<i>hagués cantat</i>
pt. simple	<i>cantà</i>		
pt. perifr. d'ind.	<i>va cantar</i>	pt. perifr. de subj.	<i>vagi cantar</i>
pt. ant. d'ind.	<i>hagué cantat</i>		
pt. ant. perifr. d'ind.	<i>va haver cantat</i>	pt. ant. perifr. de subj.	<i>vagi haver cantat</i>
fut.	<i>cantarà</i>		
fut. pf.	<i>haurà cantat</i>		

cond.	<i>cantaria</i>		
cond. pf.	<i>hauria cantat</i>		
imper.			
	<i>canta</i>		
inf.	<i>cantar</i>	part.	<i>cantat</i>
		ger.	<i>cantant</i>
inf. pf.	<i>haver cantat</i>	part. pr.	<i>cantant -ants</i>
		ger. pf.	<i>havent cantat</i>

2.2.3. Ús de les abreviatures generals i de terminologia gramatical

Totes aquestes abreviatures d'aquest § 2, també les de llatinismes, s'escriuen en rodona (o en cursiva dins un text en cursiva).

L'abreviatura «p. ex.» només es fa servir en les notes o dins de parèntesis.

L'abreviatures «veg.» només es fa servir en l'aparat o les notes del text bíblic.

Les abreviatures «v.», «vv.» i «c.», «cc.» només es fan servir precedint xifres de verset o de capítol o els mots *anterior* i *següent* (p. ex.: «vegeu el v. 4», «en el v. anterior»), però no en altres casos (p. ex., no escriurem «en aquest v. hi ha...», sinó «en aquest verset hi ha...»). Semblantment, les abreviatures «ms.» i «mss.», només es van servir precedint sigles de manuscrits.

Les abreviatures de terminologia gramatical es fan servir quan precedeixen el mot al qual es refereixen, però no en altres casos. Per exemple:

3a pers. del pr. de subj. del verb *sortir* | correspon al subst. llatí *bases*

En canvi:

En plural en l'original llatí. | Un sol substantiu llatí és traduït per dos substantius en català.

Exemple de nota que inclou el mateix mot primer abreujat i després sense abreujar:

deperduts] *Part. masc. pl. del verb deperdre, 'arruïnar', 'destruir', 'perdre completament'. Aquest participi ha estat afegit pel traductor de P-C, que no ha entès la frase original llatina o l'ha traduïda molt lliurement.*

3. BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Se seguirà la normativa proposada en l'opuscle *Normes per a la redacció d'escrits de teologia i filosofia. Edició «ad experimentum»*, Barcelona, 2002, editat per la Facultat de Teologia de Catalunya, l'Associació Bíblica de Catalunya i la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya.

Tenint sobretot en compte que es tracta d'una normativa de tipus més aviat general i editada *ad experimentum*, s'hi han de fer les adaptacions i concrecions que s'indiquen a continuació.

3.1. Qüestions generals

3.1.1. Els noms d'autor s'escriuen normalitzats independentment de com apareguin en la mateixa publicació. Per exemple: *Antoni M. Badia i Margarit* i no *Antonio M. Badia Margarit*.

3.1.2. Entre els títols i els subtítols s'hi escriu dos punts (i a continuació majúscula) o punt, segons convingui. Si es tracta d'un títol específicatiu, que s'escriu a continuació del títol principal per evitar confusions amb altres obres del mateix títol, es fan servir els dos punts. Exemples:

Biblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductori d'Armand Puig i Tàrrach (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.
La Bíblia: Versió dels textos originals i notes pels monjos de Montserrat, Andorra: Casal i Vall, 1965-1970, 5 vols.
 Josep M. PUJOL – Joan SOLÀ, *Ortotipografia: Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Barcelona: Columna, 1995.

Si es tracta d'un títol paral·lel o dependent, o d'explicacions complementàries, es fa servir el punt. Exemples:

PUIG I TÀRRECH, Armand, *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV. Lliçó inaugural curs 1997/98*, Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fruituós, Arquebisbat de Tarragona, 1997.
Tradició i traducció de la Paraula. Miscel·lània Guiu Camps, a cura de Frederic Raurell, Damià Roure i Pius-Ramon Tragan, Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.
 CLÉDAT, L., *Le Nouveau Testament traduit au XIIIe siècle en langue provençale, suivi d'un rituel cathare. Reproduction photolithographique du manuscrit de Lyon, publié avec une nouvelle édition du rituel* (Bibliothèque de la Faculté des Lettres de Lyon 4), París, 1887.

3.1.3. En lloc de l'abreviatura «*et al.*», es fa servir l'abreviatura «& al.». Aquesta abreviatura no porta coma al davant si no s'ha fet la inversió del nom i el cognom:

SOLÀ, Joan, & al. (dirs.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, 2002, 3 vols.
Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem, a cura de Robert Weber & al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ⁴1994 (1a ed., 1969), edició revisada a cura de Roger Gryson & al.

3.1.4. La col·lecció es fa constar després de la indicació de responsabilitat secundària, si n'hi ha, i altrament després del títol i subtítol, entre parèntesis i sense puntuació entre el nom de la col·lecció i el número de l'obra dins la col·lecció:

Biblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductori d'Armand Puig i Tàrrach (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.
 CLÉDAT, L., *Le Nouveau Testament traduit au XIIIe siècle en langue provençale, suivi d'un rituel cathare. Reproduction photolithographique du manuscrit de Lyon, publié avec une nouvelle édition du rituel* (Bibliothèque de la Faculté des Lettres de Lyon 4), París, 1887.

3.1.5. El nom de la població on ha estat editada l'obra s'escriu en la forma catalanitzada, si existeix. Per exemple: Jerusalem (i no Yeruixalàyim o ירושלים), Colònia (i no Köln), Londres (i no London), París (i no Paris), El Caire (i no Al-Qàhira o القاهرة).

3.1.6. Entre el nom d'editorial (o nom de població, si no s'indica l'editorial) i l'any, s'hi escriu una coma. Exemples:

COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, Ed. Curial, 1980-2001, 10 vol.
 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, SECCIÓ FILOLÒGICA, «Modificació dels noms dels temps verbals», en ídem, *Documents de la Secció Filològica*, IV (Biblioteca Filològica 47), Barcelona, 2003, pp. 21-24.

3.2. Llistes bibliogràfiques

3.2.1. Com que segons les normes esmentades al principi del § 3, no solament en les notes, sinó també en les descripcions completes de les llistes bibliogràfiques (vegeu c. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals», § 9.1) se separen els principals camps (autor, títol i col·lecció, responsabilitat secundària, dades d'edició...) per mitjà coma, quan el camp de responsabilitat secundària sigui complex, caldrà enllaçar els diversos elements que l'integren amb les partícules convenients perquè el text quedi ben puntuat. Exemple:

Biblia del segle XIV: Èxode. Levític, transcripció a cura de Jaume Riera i Sans, amb aparats crítics, notes i glossari a cura de Pere Casanellas i Bassols i estudi introductori d'Armand Puig i Tàrrach (Corpus Biblicum Catalanicum 3), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

3.2.2. Sempre que a partir de la referència abreujada (vegeu, a continuació, § 3.3) no es pot identificar ràpidament i amb comoditat l'obra en la llista de bibliografia citada (perquè la referència abreujada no comença amb el nom de l'autor i els primers mots del títol), cal posar en aquesta llista bibliogràfica el títol abreujat en el lloc que li correspon segons l'ordenació alfabètica, i a continuació un igual entre espais en blanc, i el títol complet. També es pot remetre del títol abreujat al títol complet. Exemples:

Bíblia petita de Montserrat = *La Bíblia: Versió dels textos originals i notes pels monjos de Montserrat*, Andorra: Casal i Vall, 1965-1970, 5 vols en format de butxaca. (Publicada en 1 sol volum, 1970.)

DECat = COROMINES, Joan, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona: Ed. Curial, 1980-2001, 10 vols.

LEVY, *PDPF* = LEVY, Emil, *Petit dictionnaire provençal-français*, Heidelberg, 1909. (Reimpressió: Raphèle-lès-Arles: Marcel Petit, 1991.)

Les fitxes bibliogràfiques es poden copiar de la pàgina de «Bibliografia» del web del CBCat (<<http://www.abcat.org/cbcats/>>). Però cal tenir en compte que en totes les pàgines del web, per motius tècnics, la lletra versaleta ha estat substituïda per majúscula.

3.3. Referències bibliogràfiques

Com que totes les obres citades es fan constar en la llista bibliogràfica inicial (vegeu l'anterior § 3.2), les referències bibliogràfiques convé que siguin sempre abreujades per estalviar espai i alleugerir el text. Normalment estan constituïdes pel cognom (o els cognoms) de l'autor en versaletes, una coma, el primer o els primers mots del títol (inclòs l'article, si n'hi ha; en cursiva si es tracta d'un llibre; entre cometes baixes dobles si es tracta d'un article de revista o d'un capítol d'un llibre) i la indicació del volum, si s'escau, i de la pàgina i/o columna, paràgraf o entrada de diccionari (en alguns casos cal afegir-hi altres indicacions, com les línies, en el cas del *DECat*). Exemples:

RAYNOUARD, *Lexique roman*, V, p. 131.

BALARI, *Diccionari*, s.v. *saga*.

BLONDHEIM, «Essai d'un vocabulaire», núm. 101.

PUIG I TÀRRECH, «Les traduccions», pp. 202-203.

RIERA, *El siddur*, Índex de noms propis i hebraïsmes.

Si l'obra té dos o tres autors, se separen els cognoms amb un guió *n* entre espais fins. Exemple:

MORAN – RABELLA, *Diccionari*, s.v. *esquifit*.

El títol d'algunes obres s'abreuja en forma de sigla. Exemples:

LEVY, *PSW*, VI, p. 422.

En aquests casos, de vegades es prescindeix del nom dels autors. Exemples:

DCVB, s.v. *braguer*, art. 1, acc. 1.

CBCat 3, p. CXXV, s.v. *ret*

Les referències al *DECat* i a algunes altres obres segueixen els següents models (indicació de volum, pàgina, columna, línies):

DECat, II, 411*a*39-43.

DCECH, III, 196*b*50-56.

Les edicions bíbliques modernes de la Bíblia sovint es coneixen amb títols que no corresponen al que està imprès en la portada i que són els que es fan servir per a les referències abreujades. Aquests títols no s'escriuen en cursiva. Tampoc no s'escriuen en cursiva les sigles amb què s'abreugen aquests títols. Exemples:

King James Version = KJV

Bíblia Catalana Interconfessional = BCI

Bíblia petita de Montserrat

Bíblia petita de la Fundació Bíblica Catalana

Vulgata Stuttgartiensis

Convé que hi hagi una unitat al llarg de la col·lecció en la forma de les referències bibliogràfiques abreujades. Els col·laboradors poden trobar la llista de referències abreujades en la pàgina «Bibliografia» del web del CBCat (<<http://www.abcat.org/cbcats/>>); si s'hi troba a faltar alguna obra, convé indicar-ho a la direcció del projecte.

Les referències bibliogràfiques no s'escriuen integrades en el text, sinó en nota o, en el cas del Glossari, dins de parèntesis. Les fonts que no se citen directament sinó a través d'altra bibliografia (p. ex., Ramon Llull citat a partir del *DECat*), s'escriuen amb el cognom de l'autor en lletra rodona normal, no versaleta.

3.4. Referències de recursos electrònics

3.4.1. Les referències de recursos electrònics sencers es redacten segons el model següent:

FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, Lluís, *Vocabulari de la llengua catalana medieval de —*, a cura de Germà Colón Domènech (dir.) [en línia], Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, s.d., <<http://www.iecat.net/faraudo/>> [Consulta: 11 maig 2007].

3.4.2. Per a les referències de parts de recursos electrònics se segueix el model següent:

«Comentaris als elements de les referències bibliogràfiques de recursos electrònics», en *Com citar recursos electrònics* [en línia], versió 1.0, Barcelona: Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació, 24 juliol 1977, <<http://www.ub.es/biblio/citae.htm>> [Consulta: 10 gener 2001].

4. PARTICIÓ DE MOTS A FINAL DE RATLLA

4.1. Normes generals

1. No cal preocupar-se de la partició de mots a final de ratlla fins al moment de l'edició final del text. Si no es treballa amb edicions recents dels processadors de textos Microsoft Word o WordPerfect, o amb el Classical Text Editor, fins i tot és preferible no partir mots a final de ratlla.

2. Se segueixen, en general, les normes habituals de partició de mots a final de ratlla.

3. Per raons tipogràfiques i estètiques, no es deixa una lletra sola a final o a principi de ratlla (sí que es pot deixar la lletra inicial d'un mot a final de ratlla si està precedida d'un mot apostrofat; p. ex., *l'a-mic*).

4. Es procura no deixar dues lletres soles a principi de ratlla, especialment si es tracta de l'últim mot del paràgraf (en aquest cas, el conjunt de les lletres que es deixin a la darrera línia del paràgraf no ha d'ocupar una longitud inferior a la del queixal d'entrada del paràgraf següent). Aquesta norma se segueix normalment en els textos a una sola columna i, només en la mesura del possible (mentre pel fet de complir-la no es creïn blancs excessius), en els textos a doble o triple columna.

5. Es procura no separar dues vocals encara que no formin diftong.

6. És preferible no partir les xifres romanes. Si en el cas d'alguna xifra romana llarga és imprescindible fer-ho per a evitar excessius blancs, la partició es fa pel lloc on correspondria escriure un espai fi (vegeu el c. II: «Normes de transcripció i edició per als textos medievals, § 1.10).

4.2. Partició de mots a final de ratlla en llatí⁴

1. Cada mot llatí té tantes síl·labes com vocals o diftongs: *au-re-am* (3), *De-us* (2), *a-er* (2), *Me-ne-la-us* (4), *co-e-gi* (3), *fi-li-us* (3), *a-ci-e* (3), *vi-a* (2) *Ae-e-ti-as* (4). Des del punt de vista fonètic, es pot partir un mot entre dues vocals que no formin diftong (vegeu els exemples precedents).

Els diftongs llatins són:

a) Clàssics: *ae* (*praeposuit, caelum*; però: *a-er*), *au* (*taurus, laurus*; però: *Menela-us*), *oe* (*poena, coepi*; però: *co-egi*).

b) Altres: *eu* (en mots procedents del grec, com *eurus, Orpheus*, però no en casos com *De-us, me-us, herbace-us*), *ei* (en *ei* i en la interjecció *hei*; sovint en *deinde*), *oi* (en *proinde*), *ui* (en els datius *cui* i *huic*, i en la interjecció *hui*).

En cas de dubte, es pot consultar: Antoni SEVA (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993: en aquest diccionari es marquen amb una ratlla superior els diftongs no clàssics (excepte *eu*) i sinèresis; a més, les vocals dels diftongs es distingeixen sempre perquè no porten marca de quantitat vocàlica (vegeu p. 20).

2. Una sola consonant entre dues vocals s'agrupa sil·làbicament amb la vocal segona *po-pu-lus*. També en el cas de la *x*: *di-xit*.⁵

4. Bibliografia:

BASSOLS DE CLIMENT, Marià, *Fonètica latina*, Madrid: CSIC, 1967, §§ 302-306.— Exposa les principals normes anteriors i les justifica enfront d'altres propostes (especialment la que consisteix a ajuntar amb la vocal següent els grups de consonants que són admissibles a principi de mot: *po-steri, cri-spinus, pri-scus, ca-stra, pu-gna*; sobre aquest punt, vegeu també P. J. LLOBERA, *Grammatica*).

The Chicago manual of style, Chicago – Londres: The University of Chicago Press, ¹⁴1993, §§ 9.57-9.61.— Les normes que dona coincideixen amb les anteriors, excepte pel que fa a la partició dels mots que tenen una *x* entre vocals (en el qual cas prescriu fer la partició després de la *x*: *lex-is*).

LLOBERA, P. J., *Grammatica classicae latinitatis*, Barcelona, 1919-1920, p. 15, nota 1.

PAVANETTO, Cleto, *Elementa linguae et grammatice latinae*, Roma: LAS, 1984. 5a edició: 1998.— Dóna unes normes com les de més amunt, en general sense justificar-les.

SEVA, Antoni (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993

5. Vegeu Bassols, *Fonètica latina*, § 304.

La *i* és consonant a principi de paraula seguida de vocal (*ius, iu-dae-us, ia-nu-a*) i entre vocals (*cu-ius, ma-ior*). En mots compostos es manté el so consonàntic de la *i* amb què comença el segon element (*con-iunx, ad-ia-ce-o*). Hi ha poques excepcions (p. ex., *i-am-bus*, mot d'origen grec).

La *u* acostuma a ser consonant davant de vocal (*sol-uo o sol-vo, ser-uus o ser-vus, sua-uis o sua-vis, con-sues-co*). Excepcions: *su-o* (verb), *su-us*. (Davant consonant al principi o enmig de paraula i després de consonant a final de paraula, sempre és vocàlica: *un-da, na-tu-ra, cor-nu.*)

En cas de dubte, es pot consultar: Antoni SEVA (dir.), *Diccionari llatí-català*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993: en aquest diccionari, la *i* i la *u* seguides de vocal, si no porten signe de quantitat tenen valor consonàntic (vegeu p. 19).

Cada un dels grups *qu* i *gu* constitueix un sol fonema *i*, per tant, la *u* precedida de *q* o *g* pertany a la mateixa síl·laba que la vocal següent: *re-li-qua, e-quus, quo-que*.

3. Els grups d'oclusiva seguida de vibrant o líquida formen síl·laba amb la vocal següent: *pa-trem, su-pra, lo-cu-ples*.

4. En tots els altres grups de dues consonants diferents o iguals (geminades), la primera s'agrupa amb la vocal precedent, i la segona, amb la següent: *ag-men, ap-tus, tec-tum, ip-se, cog-nos-co, ag-ger, cup-pes, gib-ber, an-nus*.

5. En els grups de tres consonants, si les dues últimes són oclusiva i vibrant o líquida, aquestes dues s'agrupen amb la vocal següent, i la primera, amb la vocal anterior: *spec-trum, cas-tra, tem-plum*.

6. En els altres grups de tres consonants, la primera i la segona formen síl·laba amb la vocal precedent, i la tercera, amb la següent: *iux-ta, emp-tum, temp-tor, sanc-tum*.

7. En el cas de les paraules compostes, abans d'aplicar les regles anteriors se separen en els elements que les constitueixen quan aquests apareixen sense canvis o almenys amb claredat: *ob-lego, ab-ripio, ne-scio, post-ea, i-gnota, trans-isse, haru-spex, ab-luo, ab-est, de-scribo, in-spiro, per-spicio, et-iam, ius-iurandum, pot-es, red-eo, ab-rumpo, ad-est*.

4.3. Partició de mots a final de ratlla en català antic

1. La hac intervocàlica es tracta com qualsevol altra consonant. Per exemple: *pro-ve-hi-a, Jo-han, in-du-hint*.

2. Les consonants intervocàliques duplicades en català antic, normalment per imitació de la grafia llatina, que corresponen a una sola consonant en l'ortografia catalana actual, se separen a final de ratlla. Per exemple: *pec-cat, af-fli-gir*.

Motivació: S'aplica la norma general de partició de consonants dobles del català; compareu-ho amb *tas-sa, car-ro*. És a dir, no es té en compte la pronunciació (*ta-ssa, ca-rro, pe-ccat, a-flli-gir*) sinó l'estètica: s'evita començar la línia amb grups de consonants inexistents (o poc habituals: cas de *ff*) a principi de paraula.

3. Els grups intervocàlics del català antic compostos per una oclusiva geminada i una líquida, se separen entre les dues consonants iguals. Per exemple: *llo-ab-ble, ta-ber-nac-cla*.

Motivació: En aquest cas coincideixen la raó prosòdica (ja que segurament aquests grafemes dobles representen geminació en la pronunciació) i l'estètica (evitar començar la línia amb grups de consonants inexistents a principi de paraula).

4. El grup *yl* intervocàlic no es parteix a final de ratlla sinó que s'agrupa amb la vocal següent. Per exemple: *mu-yler, con-se-ylàs*.

Motivació: En aquest cas coincideixen la raó prosòdica i l'estètica (cf. *yla, ylada*). A més, així es manté un tractament semblant al del dígraf *ll* en l'ortografia actual i es facilita que el lector interpreti el valor palatal del dígraf *yl*.

5. El grups *yn* i *in* intervocàlics, quan representen el fonema nasal palatal no es parteixen a final de ratlla sinó que s'agrupen amb la vocal següent. Per exemple: *ba-ynar*, *Se-inor*.

Motivació: Malgrat que no és normal trobar aquests grups a principi de paraula representant el fonema nasal palatal, se segueix la separació fonètica en la partició pels següents motius: (a) Perquè en la lectura es pugui distingir fàcilment quan representen el fonema palatal (p. ex., *ba-ynar*, *Se-inor*) i quan representen dos fonemes diferents (p. ex., *cuy-nar*, *rei-na*). (b) Per analogia amb el tractament del dígraf *ny* en l'ortografia actual.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

1. TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT I APARAT CRÍTIC

1.1. Puntuació del text

Es puntua el text segons l'ús actual, incloses cometes, guions de diàleg, etc., però respectant la dicció que suposadament reflecteix el manuscrit.

En la transcripció dels textos medievals (almenys els de la Bíblia del segle XIV), els noms propis semítics s'escriuen sense coma davant de la filiació:

Josué fill de Nuú

En els diàlegs, les intervencions dels diversos personatges es marquen amb guió llarg després de punt i a part. Aquest guió serà l'anomenat guió *m* (—) en el cas de pàgina amb una sola columna de text i guió *n* (–) en el cas de text amb dues o més columnes per pàgina. Si la intervenció s'estén per més d'un paràgraf, tots els paràgrafs excepte el primer comencen amb cometes baixes (o llatines) dobles de tancar:⁶

—Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.

Les cometes que es fan servir normalment són les baixes dobles (« »). Aquestes cometes serveixen per a marcar *citacions, pensaments, cartes, intervencions de personatges fora de situacions de diàleg pròpiament dites*, etc. *Quan el text s'estén al llarg de més d'un paràgraf*, tots els altres paràgrafs comencen amb cometes baixes dobles de tancar:

«Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.
 »Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.»

Es fa excepció a la norma anterior quan es tracta de poesia, disposada en paràgrafs a la francesa, un per a cada vers. En aquest cas només s'escriuen cometes al principi i al final:

«Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.»

6. Sobre la manera d'escriure els diferents tipus de cometes i altres signes tipogràfics amb els processadors de textos, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»). Observeu que els transcriptors no han de fer cap diferència entre els anomenats guió *m* i guió *n*, sinó que en els dos casos han d'escriure dos guionets seguits (--), que en el moment de l'edició es convertiran en un o altre tipus de guió llarg, segons els casos.

Xxx xxx xxx xxx xxx xxx.
 Xxx xxx xxx xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx.»

En els casos en què cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes (« ») o que pertany a una intervenció d'un personatge (marcada per guió llarg), es fan servir les cometes altes (o angleses) dobles (“ ”).⁷ Si la delimitació del text citat és prou clara sense aquestes cometes, no es fan servir. Quan cal fer servir cometes dins d'un text que ja va entre cometes altes dobles (“ ”), es fan servir les cometes altes simples (‘ ’).

Quan una citació comença en majúscula i va precedida de dos punts, el punt final es col·loca abans de les cometes finals de tancar:

axí com és escrit en Ysaïas profeta dién: «Veus que yo tramet lo meu àngel davant la tua cara, qui andresarà la mia via davant tu. ³Una veu cridarà al dasert: Aparallats la via dell Senyor, drets fets les vies d'ell.»

1.2. Regularització de majúscules i minúscules

Es regularitzen les majúscules i minúscules segons l'ús actual. Sobre quins mots s'escriuen amb majúscula inicial i quins amb minúscula, vegeu el c. I («Normes tipogràfiques generals»), § 1.4.

1.3. Ús de l'apòstrof, el guionet i el punt volat

Es fan servir l'apòstrof i el guionet segons la normativa actual. Exemples:

vage sen e torn sen en la sua casa → vage-se'n e torn-se'n en la sua casa
 del any → de l'any ⁸

S'apostrofa davant essa líquida, és a dir, essa seguida d'oclusiva. Exemples:

del sperit → de l'sperit
 e non stoig → e no n'stoig

Les elisions i fusions vocàliques no previstes per la normativa actual, s'indiquen amb punt volat. Exemples:

que·l; qu·ell; no·ls lexava parlar; Jesús dix a·quell; lo lloch que ha·let lo Senyor

La contracció de la preposició *en* i l'article masculí *el/lo*, que apareix en els manuscrits amb la forma *el*, es transcriu per *e·l*.

En els casos en què un mot constituït només per una vocal és absorbit per una altra vocal tònica i, per tant, marcar l'elisió amb punt volat no sembla una solució prou adequada, es supleix el mot

7. En el cas de citacions dins de la intervenció d'un personatge, convé fer servir les cometes altes (“ ”) per a evitar el contacte o la proximitat entre cometes baixes dobles amb diferents funcions a partir del segon paràgraf de la intervenció (en l'exemple següent les cometes subratllades han de ser substituïdes per cometes altes):

—Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx xxx xxx:
 »«Xxx xxx xxx xxx
 xxx xxx.»

8. No es respectaran, doncs, les contraccions *al* i *del* davant vocal, molt generals en els manuscrits medievals. Entre altres raons, perquè no sempre apareixen així en els manuscrits que fem servir. En tot cas, la major o menor regularitat de grafies com aquestes en els manuscrits és un dels aspectes que cal explicar en l'Estudi introductori.

absorbit tal com s'indica en el § 1.12.1, és a dir, corregint el text i advertint-ho en l'aparat crític.
Exemple 1:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

no digues ha nangu

b) Transcripció:

no ho digues a nangú

c) Aparat crític:

no ho] no.

Exemple 2:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

Mes val que la don atu que altra hom

b) Transcripció:

Més val que la don a tu que a altra hom.

c) Aparat crític:

a altra] altra.

De la mateixa manera s'indica l'elisió quan la vocal que absorbeix el mot constituït només per una vocal és la primera lletra d'un nom propi (majúscula). Per exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e dix saray abram

b) Transcripció:

E dix Saray a Abram

c) Aparat crític:

a Abram] abram.

Però no es marca amb el punt volat l'absència de *e* abans d'una essa líquida, és a dir, essa seguida d'oclusiva. Exemples:

estech → e stech, que staria → que stària, terra stranya → terra stranya

No es fa servir el punt volat per a indicar que els monosíl·labs *us*, *ho* o *hi* es pronuncien formant sinalefa amb la vocal anterior.

També es fan servir l'apòstrof i el guionet per a unir els diversos elements dels futurs i els condicionals analítics, incloent-hi els pronoms que s'hi troben inclosos. Exemples:

yo fer-vos-he peccadors d'hòmens
alegrar-s'hían las personas de aquells qui no són circuncizos

En els altres casos no previstos per la normativa actual de pronoms intercalats entre dues formes verbals, l'editor haurà d'optar per una de les possibles solucions gràfiques. Exemple:

vols-te'n anar

Les formes *dequell*, *debans*, *dello*, etc., dels manuscrits, se separen en la transcripció d'acord amb l'ús del català modern (*d'equell*, *d'ebans*, *d'ellò*, etc.; i no pas *de-quell*, *de-bans*, *de-llò*, etc.), malgrat que en els manuscrits editats (almenys Peiresc, Egerton i Colbert) no apareixen mai les formes *equell*, *ebans*, *ello*, etc., amb *e* inicial, si no és quan van aglutinades amb la preposició *de*.

1.4. Regularització de la separació de mots

Es regularitza la separació de mots segons l'ús actual. Exemples:

ala casa → a la casa, alaltesa → a l'altesa, atot → a tot, auosaltres → a vosaltres, del any → de l'any, e nous torsau → e no us torsau, jous → jo us, noy ratorns → no hy ratorns⁹

Però si en algun cas el transcriptor considera que diversos elements escrits separats encara no eren percebuts com un únic mot, els deixarà separats encara que actualment s'escriguin formant un sol mot. Exemple: *tot hom* en els mss. Peiresc, Egerton i Colbert, al costat de *tothom*.

Quan l'aglutinació de dos mots ha comportat la duplicació d'una consonant, en separar els mots es manté la consonant doble. Exemple:

assos frares → a ssos frares

Es mantenen senceres la preposició *de*, la conjunció *que*, els pronoms febles acabats en *e*, etc., davant de mots començats per essa líquida, és a dir, essa seguida d'oclusiva: *de sperit* (no *d'esperit*), *te sdevendrà* (no *t'esdevendrà*). Compareu-ho amb *la spiga*, *eren scrites*, *terra stranya*.

1.5. Accentuació i ús de la dièresi

S'accentua i es fa ús de la dièresi segons les normes del català actual, però respectant la pronunciació del català de l'època pel que fa a la posició de l'accent, si es coneix.

S'escriu dièresi i accent agut sobre la *y* com si es tractés d'una *i*: *dejym*, *jujy*, *ojju*, *ojs*, *possejren*, *Sejyr*, *projysme*. En la transcripció dels manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert, generalment no s'escriu diacrític en les formes *deya*, *feya*, etc., tenint en compte que en aquesta època probablement l'accent ja s'havia desplaçat a la primera síl·laba o que, si més no, hi havia vacil·lació en la posició de l'accent, i que les grafies d'aquests tres manuscrits (especialment Egerton) semblen indicar majoritàriament ja l'accentuació moderna. Exemples d'excepcions (presos de Peiresc; observeu la grafia *a* en els tres primers casos): *fajen*, *vajja*, *ajnes*, *oia*. En el cas d'altres manuscrits, convé que els transcriptors estiguin atents a les característiques de cada manuscrit i, a partir de les diverses grafies, decideixin què cal fer. Fins i tot transcrivint algun dels tres manuscrits esmentats (especialment, Peiresc), pot ser que la norma s'hagi de modificar si a mesura que es transcriu més text se'n veu la necessitat.¹⁰ Si un manuscrit és transcrit per més d'un col·laborador, és imprescindible que els transcriptors es posin en contacte amb la direcció del projecte per adoptar solucions comunes.

No s'escriu dièresi quan una hac intevocàlica indica que la vocal següent no és semivocal ni consonant: *Cahim*, *jahia*, *ohien*.

9. Sobre la regularització de la lletra hac, vegeu § 1.8.

10. En el manuscrit Peiresc hi ha, en aquest aspecte, barreja de formes antigues i modernes; p. ex., en els dos versets seguits de Mc 11,31-32 hi trobem les formes *dajm* i *diem* per a la 4a persona del present d'indicatiu del verb *dir*.

S'accentuen alguns monosíl·labs tòncics que es podrien confondre amb altres monosíl·labs i algun mot polisíl·lab; el transcriptor passarà a la direcció del projecte la llista de monosíl·labs tòncics que proposi d'accentuar i que no estiguin inclosos en la gramàtica normativa¹¹ ni en la llista següent.¹² Llista actual:¹³

àls: altra cosa.

àlt: amb el significat de «plaer».

àm: 1a persona del present d'indicatiu del verb *amar*.

çó: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

córs: amb el significat de «curs».

dé: 3a persona del passat simple del verb *donar*.

dés: 3a persona de l'imperfet de subjuntiu del verb *donar*.

Déus: forma variant de *Déu*.

dó: 1a persona del present d'indicatiu, 1a i 3a del present de subjuntiu i 2a de l'imperatiu del verb *donar*.

dóne: 3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *donar*.

é: 3a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

él: pronom personal de 3a persona masculí (= ell).

éls: pronom personal de 6a persona masculí (= ells).

és: 2a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

ést: 2a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

fé: 2a persona de l'imperatiu i 3a del passat simple del verb *fer*.

fér: 3a persona del present d'indicatiu del verb *ferir*.

féren: 6a persona del present d'indicatiu del verb *ferir*.

fét: 3a persona del passat simple del verb *fer*.

là i *llà*: variants aferètiques de l'adverbi *allà*.

mès: 3a persona del passat simple del verb *metre*.¹⁴

pell/péls: variant gràfica del substantiu *pell/pells*.

pèll/pèlls: variant gràfica del substantiu *pèll/pèls*.

péra, *péres*: amb el significat de «pedra» i «pedres».

prés: adverbi i preposició equivalent a *prop*.

sà: variant gràfica de l'adverbi locatiu *ça*.

sí: en l'ús antic, equivalent a «així».

Sín: desert, etapa de l'èxode pel Sinai (vegeu, p. ex., Ex 16,1), hebreu סִינַי (per possible confusió amb el desert de Sin, al sud de la terra promesa; vegeu, p. ex., Nm 13,21, hebreu סִינַי).

sóm: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

són: 1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

sóts: 5a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*.

stà: 3a persona del present d'indicatiu i 2a de l'imperatiu del verb *estar* (per possible confusió amb el demostratiu).

stàs: 2a persona del present d'indicatiu del verb *estar*.

stès: 3a persona del passat simple i participi passat del verb *estendre*.

ús: 1a persona del present d'indicatiu del verb *usar*.

vé: 2a persona de l'imperatiu del verb *anar* i 3a persona del passat simple del verb *veure*.

vénga, *véngui*, *véngues*, *vénguis*, *vénguen*, *vénguin*: formes del present de subjuntiu del verb *venir* en balear.

víu: 3a persona del passat simple del verb *veure*.

vòs: 5a persona del present d'indicatiu del verb *voler* (= *vols*).

11. S'han suprimit d'una llista anterior alguns casos ja previstos per la normativa (*DIEC* i *Gramàtica catalana* de P. FABRA editada per l'IEC): *só* (1a persona del present d'indicatiu del verb *ésser/esser*) i *véu* (3a persona del passat simple del verb *veure*).

12. Exemples de monosíl·labs que no s'ha considerat necessari accentuar: *fas* (variant gràfica del substantiu *faç*), *lí* (variant gràfica de *lli*, substantiu), *poch* (3a persona del passat simple del verb *poder*), *pres* (3a persona del passat simple del verb *prendre*), *so* (variant gràfica de *ço*, demostratiu), *spos* (variant de *espòs*), *viu* (3a persona del passat simple del verb *veure*).

13. Observeu que, respecte a una edició anterior d'aquestes normes, s'han suprimit d'aquesta llista diverses formes del verb *haver* (*à*, *às*, *é*). El motiu és que ara es regularitzen les hacs *i*, per tant, no hi cal l'accent diacrític.

14. El participi del verb *metre*, en canvi, no s'accentua, d'acord amb el *DIEC*.

A continuació s'inclou una llista de mots que en català antic (almenys en certes èpoques o registres: caldrà determinar-ho per a cada manuscrit) tenien una pronunciació diferent que la del català actual i que, per tant, no s'accentuen de la mateixa manera: *aureola*,¹⁵ *caós*,¹⁶ *enclit* (= ínclit), *entegre* (= íntegre),¹⁷ *esser* (infinitiu no substantivat),¹⁸ *hossannà*,¹⁹ *idolatra*,²⁰ *magnífic*,²¹ *manna*,²² *milia* (plur. de *mil*)?,²³ *nigromància*,²⁴ *pacífic*,²⁵ *public*,²⁶ *reptil*?,²⁷ *salmòdia*,²⁸ *tora/Tora*.²⁹ Cal tenir en compte també l'accentuació de *Sényer* i *entrò*.³⁰

Sobre la forma *seguent* en lloc de *següent*, vegeu *DECat* VII, 743b59-744a11.

Els mots que porten accent gràfic, s'accentuen amb accent agut o greu d'acord amb les normes actuals de l'Institut d'Estudis Catalans, encara que pertanyin a dialectes en què les vocals tenen (o tenien) una obertura diferent de la que correspon al tipus d'accent gràfic.

1.5.1. Accentuació dels noms propis

1. Els noms que tenen una forma tradicional catalana, consagrada per l'ús, mantenen l'accentuació tradicional. Hi podem distingir: (a) Noms que tenen una forma patrimonial o hereditària: *Esteve*, *Malta*, *Pere*, *Ponç*, *Rodes*, *Xipre*. (b) Noms d'origen semític que segueixen les normes de la prosòdia grecollatina, en contradicció amb l'accentuació del nom en hebreu o arameu: *Elies*, *Esdres*, *Gomorra*, *Isaïes*, *Jeremies*, *Josies*, *Maria*, *Nehemies*, *Ozies*, *Saba*, *Sara*, *Sedecies*. (c) Noms d'origen semític que mantenen l'accentuació semítica, tot i haver-nos arribat a través del grec i el llatí: *Aaron*, *Abraham*, *Balaam*, *Canaan*, *Cedron*, *Gedeon*, *Israel*, *Jesus*, *Manassès*, *Missael*, *Natanael*, *Nabucodonosor*, *Salomó*, *Samsó*, *Sion*, *Sodoma*, *Zabulon*. (d) Noms d'origen semític que no s'accentuen ni d'acord amb les normes de la prosòdia grecollatina ni d'acord amb l'origen semític del nom: *Abel*, *Baal*, *Catn*, *Efraïm*, *Esau*, *Jonàs*, *Josuè*, *Matusalem*, *Melquisedec*, *Noè*, *Sinat*.

2. Els noms transcrits directament de l'hebreu o de l'arameu (cas poc freqüent en els manuscrits que editem) mantenen l'accentuació semítica. Per a saber en cada cas la posició de l'accent, es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional, que transcriu directament de l'hebreu els noms hebreus que no tenen una forma tradicional catalana. (La Bíblia de Montserrat i la Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana acostumen a transcriure els noms hebreus i arameus a través del grec i el llatí.)

15. Vegeu *DCVB*, s.v. *aureola*, i *DECat*, VI, 83b38-54.

16. Així en l'*Spill*, III, 7732, rimant amb *habitado[r]s*.

17. Vegeu *DECat*, III, 384b18-24.

18. Vegeu *CBCat* 3, «Glossari», s.v. *esser* (p. CI).

19. Almenys així en l'*Spill*, III, 6891 (rimant amb *entrà*); recollit en *DCVB*, s.v. *hosanna*.

20. «Ant. *idolatra*, amb accentuació plana» (*DCVB*, s.v. *idòlatra*). Vegeu *Spill*, III, 8046, on *ydolatres* rima amb *atres*.

21. Forma vulgar antiga, segons el *DCVB*, s.v. *magnífic*, que cita un cançoner de 1450-1465 on *magnífichs* rima amb *antichs*. També és forma aguda en l'*Spill*, II, 1153, on rima amb *Gauderich*, i III, 4552.

22. *Magna* en la Bíblia del segle XIV, Ex 16,31.33.35.36 (*CBCat* 3, pp. 59-59*). Vegeu *DCVB*, s.v. *manna* i *DECat*, V, 429b7-9.

23. És forma esdrúixola segons *DECat*, V, 680b19, que cita l'*Spill*, 9441 (= III, 3067), on rima amb *família*.

24. Segons *DCVB*, s.v. *nigromància*, i l'*Spill*, III, 3410. Vegeu també *DECat*, V, 896b29-33.

25. Així segons la rima de l'*Spill*, I, 955-956, on *richs* rima amb *pacífichs*, i II, 379-380, on *pacífich* rima amb *certífich*.

26. Així segons *DCVB*, s.v. *public* i l'*Spill*, II, 941-942, on *publich* (amb *o*) rima amb *dich*; 2919-2920, on rima amb *melich*; III, 963-964, on rima amb *amich*; III, 2897-2898, on rima amb *antich*, etc., i III, 6677, on *publica* rima amb *ynica*.

27. La forma *reptil* és la que trobem en *Lo Nou Testament* traduït per Josep Melcior Prat (1832; vegeu *CBCat* 38, p. CLXXIII-CLXXIV), on pot ser deguda a influència del castellà. De fet, la forma documentada en l'edat mitjana és *reptilia* (vegeu, p. ex., *CBCat* 3, p. CXXV).

28. Vegeu *DECat*, VI, 841a59-b4.

29. Vegeu *DCVB*, s.v. *tora*. El *DGLC* de Pompeu Fabra encara manté aquesta accentuació.

30. En contra del que es deia en edicions anteriors d'aquestes «Normes de transcripció i edició», accentuarem amb accent greu el mot *entrò* (vegeu l'informe del Dr. Josep Moran i Ocerinjaregui en el lloc web del *CBCat*).

3. Els noms transcrits del llatí o el grec que tenen origen grec o llatí, s'accentuen d'acord amb la prosòdia grecolatina. En general es pot seguir la Bíblia Catalana Interconfessional (que només en cinc casos s'aparta de la prosòdia grecolatina i adopta formes irregulars que considera actualment molt divulgades (*Antipes* en lloc de *Àntipas*, *Filadèlfia*, en lloc de *Filadelfia*, *Herodies*, en lloc de *Heròdias/Herodiada*, *Seleucia* en lloc de *Seleucia*, *Tessalònica* en lloc de *Tessalonica*). També pot servir com a guia la Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana, però no la Bíblia de Montserrat (que no segueix les normes de la prosòdia grecolatina).

4. Els noms transcrits del llatí o el grec que tenen origen semític, s'accentuen (excepte aquells a què es fa referència en els apartats 1.b i 1.d) segons la posició de l'accent en hebreu o arameu. Aquesta regla no solament s'aplica a molts dels «tradicionals» (apartat 1.c), sinó també a tots els no tradicionals. Per a saber la posició de l'accent en el cas d'aquest noms es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional. Per exemple, en 1Par (=1Cr) 2,25, la Vulgata té els noms propis *Hieramehel*, *Esrom*, *Ram*, *Buna*, *Aran*, *Asom*, *Abia*. Aquests noms, en la transcripció catalana (establím com a hipòtesi que el traductor català els escriu amb la mateixa grafia de la Vulgata), s'han d'accentuar com segueix: *Hieramehel*, *Esrom*, *Ram*, *Bunà*, *Àran*, *Àsom*, *Abià* (vegeu el text del verset en la BCI). Segueixen aquest norma els noms *Fineès* i *Vastí*, que trobem en l'*Spill* (III, 8251; IV, 447 i 515).

5. Cal tenir en compte els casos de noms que probablement en català antic s'accentuaven de manera diferent que en català actual, especialment en el cas dels més corrents: *Anna* (= *Annàs*), *Betanià*, *Cesar*, *Ninivé*,³¹ *Siria*, *Suria*... En l'*Spill* també hi trobem: *Atàlia* (III, 2979), *Esdraç* (III, 7283), *Hieu* (= *Jehú*; IV, 494).

6. Com a norma general, en els noms transcrits modernament del grec i el llatí, l'accent és sempre greu o obert en el cas de la *e*; en el cas de la *o*, és greu o obert en les paraules esdrúixoles i planes, i agut o tancat en el cas de les agudes. En els noms transcrits directament de l'hebreu, l'accent és sempre agut o tancat en el cas de la *o*; en el cas de la *e* és obert si la vocal hebrea és *segol* i és tancat si la vocal hebrea és *tseré*.

Regla pràctica. Per a conèixer la posició de l'accent, en general es pot consultar la Bíblia Catalana Interconfessional, tenint en compte les excepcions indicades en els apartats 3 i 5, fins i tot quan la BCI transcriu el nom de l'hebreu o l'arameu i el manuscrit que es transcriu tradueix del llatí.

1.6. Ela geminada

Se separen les dues eles que constitueixen la ela geminada per mitjà del punt volat quan l'editor consideri que en l'època del manuscrit es pronunciava com a geminada (per exemple, *colloquà*, *illuminar*) i no com a palatal (*costella*, *aquell*, *apellar*, *nulla*) o com a alveolar no geminada (*animal*, *Llot*, *Ismaell*, *dilluvi*).

1.7. Regularització de *c/ç*, *il/j*, *u/v*

Es regularitzen, sense cap mena d'advertiment en l'aparat crític, les grafies *c/ç*, *il/j* i *u/v* (en totes les posicions): *per co* → *per ço*, *çel* → *cel*; *aiustada* → *ajustada*, *anjmes* → *ànimes*; *uosaltres* → *vosaltres*, *abitaua* → *habitava*, *selua* → *selva*. Sobre les formes del verb *vèncer*, convé consultar el *DECat*, IX,

31. Així, rimant amb *caygué* i amb *plagué*, en l'*Spill*, III, 765 i 1196.

96b18-48 i 97a14-27; sobre *acò/açò*, *DECat*, III, 721a16-31.³² *Abreujar* i no *abreviar* (segons *DECat*, II, 226a2-8 i nota 3). *Beven, deven, moven, viven* (6a pers. del present d'indicatiu dels verbs de la 2a conj. en *-re* que tenen una B o V en l'ètim llatí), almenys «fins a les darreries» de l'edat mitjana (segons Joan COROMINES, *Lleures i converses d'un filòleg*, pp. 317-318, i *DECat*, IX, 320a55-b2). En el cas dels noms propis, l'autor de la transcripció farà el que cregui oportú (i inclourà els comentaris pertinents en l'Estudi introductori o les notes).

1.8. Regularització de la lletra *h* etimològica

Les hacs etimològiques es regularitzen en el text; s'afegeixen quan falten i se suprimeixen quan sobren, d'acord amb la normativa actual. No s'indiquen en l'aparat crític aquestes regularitzacions.³³ Aquestes hacs s'escriuen també davant *y*. Exemples:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:³⁴

be as dit que no as marit Car tu as aguts ·v· marits e aquest que hara has no es tot marit | no y returns

b) Transcripció:

Bé has dit que no has marit; car tu has haguts v marits, e aquest que ara has no és ton marit. | no hy returns³⁵

En canvi, no es regularitzen les hacs intervocàliques, que indiquen un hiat (*ahorava, dehia, crehar*), ni les hacs que formen part del dígraf *ch* (*loch*).

1.9. Resolució de les abreviatures

Es resolen les abreviatures sense indicar, com a norma general, la part suplerta amb lletra cursiva. Exemples:

ABREVIATURA	TRANSCRIPCIÓ QUE SE SEGUEIX	TRANSCRIPCIÓ NO ADOPTADA (PALEOGRÀFICA)
q̄	que	que
ētre	entre	entre
āia	ànima	ànima
Labā	Laban	Laban

La cursiva es fa servir tan sols en els casos de desenrotllament dubtós de l'abreviatura.

Les abreviatures es resolen d'acord amb la forma com apareixen els mateixos mots sense abreujar en altres llocs del manuscrit. Quan aquesta norma no és aplicable perquè aquests mots no apareixen escrits sempre de la mateixa manera, s'escullen les formes etimològiques o normatives.

32. Recarregaria innecessàriament l'aparat crític indicar-hi sistemàticament en tots els textos les correccions de *c* per *ç* o viceversa, com alguns proposen. En tot cas, els textos de Joan Coromines citats indiquen que no es pot invocar la seva autoritat per a fer-ho així (vegeu, a més, *Entre dos llenguatges*, vol. 1, p. 128, etc.).

33. La regularització d'aquest aspecte purament gràfic facilita la lectura del text i evita la proliferació d'accents diacrítics (*ā, às, é, que, a més*, es confondria amb *é = 'és'*). Potser és una innovació en l'àmbit de la filologia catalana, però no en el més ampli de la filologia romànica (vegeu Alberto BLECUA, *Manual de crítica textual*, Madrid: Castalia, 1983, p. 138). Observeu que regularitzem també les hacs etimològiques en els cas de noms propis, en contra del que s'indicava en versions anteriors d'aquests «Normes de transcripció i edició» (per exemple *Orep* → *Horep*, *Hagipte* → *Agipte*).

34. En aquestes normes, la plec o barra vertical (|) separa exemples diferents.

35. La forma *hy* no és estranya a aquests manuscrits; la trobem, per exemple, en Mc 1,38 Pal («que yo hy preich») i Lc 8,42 Pal («e dementre Jesús hy anava»).

Les abreviacions corresponents als noms *Jesús*, *Crist*, *Jesu crist* i *Jerusalem* (*iĥū*, *ihūs*, *Jh̄s*, *Jhs*, *Jhū*, *Jhus*, *Jhū xp̄t*, *iĥū x̄st*, *iĥū x̄*, *Jhū x̄st*, *Jh̄s x̄st*, *Jhū crist*, *x̄st*, *x̄*, *ihrl̄m*, *jhr̄lm*, *Jhr̄m*, *Jert̄m*, etc) es desenrotllen, d'acord amb la norma exposada, segons la forma com apareixen els mateixos noms sense abreujar en altres llocs del manuscrit. Moltes d'aquestes abreviacions provenen del llatí i algunes lletres llatines que contenen representen lletres gregues que es troben en la forma grega d'aquests noms (la *h* de *iĥū* representa la lletra eta de la forma grega del nom de Jesús; les lletres *x* i *p* de *Jhū xp̄t* representen la qui i la ro de la forma grega del nom de Crist, la *h* de *ihrl̄m* es deu segurament a una contaminació de la *h*—originàriament, representació d'una eta grega— de l'abreviació del nom de Jesús). Per tant, aquestes abreviacions s'han de considerar símbols més que no pas abreviatures, de manera que no totes les lletres que apareixen en l'abreviació han de ser transcrites necessàriament en la forma desenrotllada. Si en el manuscrit hi ha diversitat de formes sense abreujar o només es troben les formes abreujades, es donarà la preferència a les formes *Jesús*, *Crist*, *Jesu crist* i *Jerusalem*. Aquestes formes són les que es faran servir en principi en els manuscrits Peiresc, Marmoutier i Palau, ja que, en la part d'aquests manuscrits que tenim transcrita són aquestes les formes que apareixen quan aquests noms no estan abreujats. En els altres manuscrits caldrà comprovar en cada cas quines són les formes que apareixen sense abreujar. Si el manuscrit és transcrit per més d'un col·laborador, caldrà que els col·laboradors es posin en contacte amb la direcció del projecte per resoldre la qüestió.

L'abreviatura *p* normalment equival a *per*, però també pot correspondre a *par*, ja en llatí.³⁶ Per tant, en els mots en què aparegui, caldrà desenvolupar-la d'una manera o altra d'acord amb la forma com apareguin aquests mots quan, en el mateix manuscrit, són escrits sense abreviació. En els manuscrits Peiresc i Colbert, les formes del verb *parlar* hi apareixen amb la primera vocal adés escrita amb la grafia *a* (p. ex., «parlaràs»), adés escrita amb *e* (p. ex., «perlaràs»); quan les formes d'aquest verb hi són escrites amb l'esmentada abreviatura, l'abreviatura es desenvoluparà amb *a* (*par*), d'acord amb la norma exposada més amunt.

1.10. Escriptura de les xifres romanes

1.10.1. Se suprimeixen els punts que delimiten les xifres romanes: $\cdot xxv \cdot \rightarrow XXV$, $\cdot x \cdot m \cdot \rightarrow XM$ (= 10000). En canvi, es mantenen les lletres volades de les indicacions numèriques: $\cdot x^M \cdot \text{o} \cdot x^m \cdot \rightarrow X^M$ (= 10000), $\cdot vi^e \cdot dia \rightarrow VI^e \text{ dia}$, $\cdot xii^{en} \cdot mes \rightarrow XII^{en} \text{ mes}$, excepte en el cas dels *cardinals* $\cdot j^a \cdot$, $\cdot ij^{es} \cdot$ o $\cdot ij^s \cdot$ i $\cdot iij^s \cdot$, que es transcriuen *I*, *II* i *III*, respectivament, eliminant les terminacions, per evitar la possible confusió amb els corresponents ordinals. Observeu que, en aquests casos, escrivim les xifres romanes en versaletes (no majúscules); vegeu el c. I «Normes tipogràfiques generals», § 1.6.

1.10.2. Els nombres en xifres romanes s'escriuen separant els diferents grups de xifres (milers, centenes, desenes, unitats) amb un espai fi inseparable;³⁷ també s'escriu un espai fi inseparable abans i després de les lletres volades. Exemples: *MDCCCLXXII*, *DCIII^MDL*.

36. Vegeu A. CAPPELLI, *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*, Milà: Ulrico Hoepli, 1990, p. XXX. Amb el valor de *par* apareix més d'una vegada en les vulgates Vicensis i Tarraconensis, que es collacionen per a la confecció de l'aparat inferior de la columna de la Vulgata dels volums de la Bíblia del segle XIV.

37. És a dir, un espai fi que no admet que el conjunt format pel caràcter precedent, l'espai i el caràcter que segueix es parteixi a final de línia pel lloc de l'espai. Sobre la manera d'escriure l'espai fi inseparable, vegeu el c. IV (« Normes per a la presentació informàtica del text»), § 5.6.

1.10.3. Les xifres $\cdot j \cdot$ i $\cdot j^a \cdot$ escrites en representació dels corresponents determinants *indefinites*, es desenvoluparan com si es tractés de qualsevol altra abreviatura: *un, una* (sense marcar amb cursiva que s'ha desenvolupat una abreviatura). Exemple: *un dels quals..., l'altre...* En el cas que pel context en què es trobin (per exemple, llistes en què hi ha diverses quantitats numèriques) s'hagin d'interpretar com a numerals, s'aplicarà la norma del § 1.10.1. Exemple: *un anyell de 1 any*.

Semblantment: $ab \cdot ij \cdot \rightarrow ab\dots$, $ab \cdot ij^s \cdot \rightarrow ab\dots$.

També s'escriuen en lletra els nombres que figuren a l'interior d'un vers i que, per tant, formen part del compte sil·làbic.

1.11. Consonants dobles inicials de paraula

No es regularitzen altres aspectes ortogràfics. Així, per exemple, es mantenen en la transcripció les dobles esses, dobles efes i dobles erres inicials de paraula, tant si en el manuscrit ja es troben a inici de paraula com si queden a inici de paraula com a conseqüència de la regularització de la separació de paraules. Exemple en què la doble consonant ja apareix a inici de paraula en el manuscrit:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

de sem son nats los paras de tots los ffills de ebi

b) Transcripció:

De Sem són nats los paras de tots los ffills de Ebi

Exemple en què la doble consonant apareix com a conseqüència de la regularització de la separació de paraules:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e dix Juda assos frares

b) Transcripció:

E dix Judà a ssos frares

1.12. Omissions (aparat crític i signe [*])

1.12.1. Omissions amb el text suplert i nota a l'aparat crític

Les lletres o petits fragments de text que el manuscrit omet per error clar i que cal suplir per a una correcta lectura s'afegeixen en el text i s'escriu la corresponent nota en l'aparat crític si el text es pot reconstruir amb seguretat (sovint per comparació amb l'original llatí o altres versions paral·leles). Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

Axi com la mara ame son fill car no han un solament axi com yo amaua tu

b) Transcripció:

Axí com la mara ame son fill, car no ha'n sinó un solament, axí com yo amava tu.

c) Aparat crític:

ha'n sinó un] han un.

També s'afegeixen lletres la manca de les quals es pot explicar per la fonètica sintàctica (vegeu § 1.18). Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

fets dretes le sues sendes

b) Transcripció:

fets dretes les sues sendes

c) Aparat crític:

les sues] le sues.

1.12.2. Omissions marcades amb el símbol [*]

Quan per comparació amb la Vulgata i amb altres versions paral·leles del mateix text es veu que manca text, s'escriu un asterisc entre claudàtors: [*].

1. El símbol [*] i les fronteres de verset

Una llacuna que enclou diversos versets sencers es representa amb un sol símbol d'omissió [*]. Exemple:³⁸

⁷E visqué despuys que hach engenrat Enós DCCCVII anys, e engenrà fills e filles. ⁸⁻¹⁰ [*] ¹¹E foren tots los dies de Enós DCCCCV anys.

Si la llacuna comprèn un o diversos versets i l'inici del verset següent, cal repetir el símbol d'omissió [*] a l'inici d'aquest darrer verset.

aquesta matexa obra era en tots los VI canons que axían de la canya dell canalobra. ²⁰⁻²¹ [*] ²² [*] e tot era d'aur net.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset i a continuació hi ha una llacuna que comprèn un o més versets, s'escriu un símbol d'omissió al final del primer verset i un altre per a representar la llacuna del verset o dels versets següents.

¹⁷ e los fonaments de lles colones foren de aram [*]. ¹⁸⁻²⁰ [*]

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset i l'inici del verset següent, cal escriure dos símbols d'omissió:

¹⁸ E isqué Noè ab sos fills [*] ¹⁹ [*] de la arqua e tot ço que mès hi havia, ²⁰ e adificà Noè altar a Déu

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un verset, a continuació un o diversos versets sencers i finalment l'inici del verset següent, cal escriure tres símbols d'omissió.

²⁰ e ordonàran la taulla [*], ²¹ [*]. ²² [*] de la part de tremuntana

38. Observeu que, a diferència del que s'indicava en antigues versions d'aquestes normes, les xifres de verset no s'escriuen mai a l'interior dels claudàtors que formen part del símbol d'omissió (no s'escriu «¹⁸⁻²⁰ [*]», sinó «¹⁸⁻²⁰ [*]»).

2. *El símbol [*] i els canvis de paràgraf en el cas de la prosa o de línia en el cas de text en vers*³⁹

Si abans i/o després de la llacuna hi ha canvi de paràgraf, cal mantenir aquest canvi de paràgraf abans i/o després del conjunt del símbol d'omissió [*]. Exemple:

e cridava ²⁴ [*]:

—Què has tu a fer de nós, Jesús de Natzareu, qui est vengut per delir-nos!

Una llacuna que enclou diversos paràgrafs sencers (o línies senceres, en el cas de vers) es representa amb un sol símbol d'omissió, encara que hi hagi canvi de pàgina. Exemples: CBCat 3, Lv 23,23-32 P; 13,9-23 P; 19,26-34 P; 20,14-16 P; 27,1-34 P; CBCat 17, Za 2,11. Cal tenir en compte que les normes exposades en l'anterior apartat 1 poden obligar a fer servir més d'un símbol d'omissió. Exemple:

a) Fragment amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

³ E David dix en aquell home:

—D'on véns?

[E ell dix:

—De les albergades d'Israel.

⁴ E dix-li David:

—Digues-me què fa hom ni què es diu en les tendes.]

E dix aquell home:

b) Text tal com s'edita:

³ E David dix en aquell home:

—D'on véns?

[*]

⁴ [*]

E dix aquell home:

Respecte a la poesia, vegeu CBCat 17, Mi 5,11.

Si la llacuna comprèn un o diversos paràgrafs i l'inici del paràgraf següent (o una o diverses línies i l'inici de la línia següent, en el cas de vers), cal repetir el símbol d'omissió a l'inici d'aquest darrer paràgraf o línia. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 3,14-15 E; 10,10 P i C; 29,19-23 P; 30,22-36 P; Lv 13,9-26 P.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un paràgraf (o línia, en el cas de vers) i a continuació un o més paràgrafs (o línies, en el cas de vers), s'escriu un símbol d'omissió al final del primer paràgraf (o línia) i un altre per a representar la llacuna del paràgraf o dels paràgrafs següents (línies en el cas de vers). Exemples: CBCat 3, Ex 3,3-4 P; 5,14 P; 15,14-18 P; Lv 18,17-21; 20,8-11P.

Si la llacuna comprèn la darrera part d'un paràgraf (línia, en el cas de vers) , a continuació un o diversos paràgrafs sencers (o línies senceres, en el cas de vers) i finalment l'inici del paràgraf següent (o línia següent, en el cas de vers), cal escriure tres símbols d'omissió. Exemples: CBCat 3, Lv 9,11-15 P; Lv 14,13-25 P (en aquest darrer cas ha calgut escriure un quart símbol d'omissió pel que s'indica en l'anterior § 1); CBCat 17, Mi 4,5.

En el cas de text editat en columnes paral·leles, una llacuna àmplia en mig de paràgraf fa convenient separar la segona part del paràgraf (a partir del primer verset que té text) en un segon paràgraf sense sagnia a l'esquerra. Es parteix el paràgraf quan la manca d'anivellament entre les columnes és

39. Els transcriptors no cal que es preocupin excessivament d'aquest apartat de les normes. Aquesta normativa s'aplicarà sobretot en fer la compaginació final del text.

superior a 4 o 5 línies. Exemples: CBCat 3, Ex 28,17-26 P (19 línies); 40,14-18 P (7 línies); Lv 11,35-38 P (9 línies).

3. *El símbol [*] i la puntuació*

Si la llacuna comprèn un període sencer, segons s'ha vist en els exemples anteriors s'escriu el símbol d'omissió sol, sense cap punt.

En general, el text editat ha de quedar ben puntuat prescindint del símbol d'omissió [*].

Si la llacuna agafa el final d'un període, s'escriu el punt final després dels claudàtors; si agafa la part inicial d'un període, s'escriu el punt abans dels claudàtors; si comprèn tot un període, només es manté el punt d'abans dels claudàtors. Vegeu-ne exemples en els anteriors §§ 1 i 2.

Si l'omissió correspon a un incís, no es manté cap de les comes que marcarien l'incís:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

Aron[, ton frare levita,] conech yo que és bell parlar.

b) Text tal com s'edita:

Aron [*] conech yo que és bell parlar.

Però pot ser que calgui mantenir la segona coma (en aquest cas, davant una subordinada de relatiu explicativa):

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E pres Amram muller Jacobech[, sa tia], la qual infantà a ell Aron.

b) Text tal com s'edita:

E pres Amram muller Jacobech [*], la qual infantà a ell Aron.

En el següent exemple, en canvi, es manté la primera coma, perquè l'omissió arriba fins més enllà de l'incís:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E pres Aron muller Elisebe filla de Eminatedab, [sor de Anasaon, la qual parí a ell Nadap] e Buy e Alazar e Tamar.

b) Text tal com s'edita:

E pres Aron muller Elisebe filla de Eminatedab, [*] e Buy e Alazar e Tamar.

Si el text omès és posterior a una coma, guió de diàleg o altre signe de puntuació, es manté la coma o el signe de puntuació abans del símbol d'omissió, com es pot veure en els dos exemple següents.

Primer exemple (coma abans de l'omissió).

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E axiren los fills de Ysrael, [e faéren] axí com havia manat Déu a Moysèn e Aron.

b) Text tal com s'edita:

E axiren los fills de Ysrael, [*] axí com havia manat Déu a Moysèn e Aron.

Segon exemple (guió de diàleg abans de l'omissió).

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E dix Judes:

–[Cenyiu-vos] e stats fills poderosos.

b) Text tal com s'edita:

E dix Judes:
—[*] e stats fills poderosos.

En general no s'escriu signe de puntuació abans i després del símbol d'omissió. Així, si l'omissió es troba a l'inici de període o després de puntuació major (dos punts, punt i coma, interrogant o admiració), no s'escriu la coma que hi pugui haver al final del text omès:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

e nostro Senyor enclòs-los enmig de las aÿgües. [E retornaren les aygües,] e cobriren las carretas e los cavallers e tota la host e Farahó.

b) Text tal com s'edita:

e nostro Senyor enclòs-los enmig de las aÿgües. [*] e cobriren las carretas e los cavallers e tota la host e Farahó.

Semblantment, si l'omissió acaba abans de puntuació major (punt, punt i coma, dos punts, interrogant o admiració no seguits de coma) se suprimeix qualsevol coma, punt i coma o dos punts que hi poguessin haver abans de començar el text omès:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E cridà Moysès a nostro Senyor e dix:
—Què faré en aquest poble[, car si no era per un poch allapidar-m'hien]?

b) Text tal com s'edita:

E cridà Moysès a nostro Senyor e dix:
—Què faré en aquest poble [*]?

Però la presència de xifres de verset obliga a mantenir la coma final d'un verset encara que el verset següent comenci amb omissió i puntuació major:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

E axí fou sasat que no ofaríran pus a lla obra, ⁷ [cor ço que era ofarit bastava e sobreabundava].

b) Text tal com s'edita:

E axí fou sasat que no ofaríran pus a lla obra, ⁷ [*].

No es manté, en canvi, la primera coma si el verset corresponent acaba amb símbol d'omissió:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

devant la porta de l'altar del tabernacle[, e com abdues les coses ofertes a Déu seran consagrades, lliura-hu al sacerdot,] ³¹ [lo qual ne face del seu perfum sobre l'altar, e lo pits serà de Aron e dels fills de aquell]. ³² E la mà drete del sacrefici.

b) Text tal com s'edita:

devant la porta de l'altar del tabernacle [*] ³¹ [*]. ³² E la mà drete del sacrefici.

Semblantment, en el cas d'una omissió, situada a l'inici d'un verset, que comprèn un fragment de text entre dues comes, la presència de la xifra de verset obliga a mantenir la coma inicial (final del verset anterior) i, en canvi, se suprimeix la final:

a) Exemple amb el text omès recuperat conjecturalment entre claudàtors:

e crespells de sèmola fets ab oli per agual mesclament, ¹³ [e pans llevats sacrificarà ab lo sacrifici de les gràcies per pacificar,] ¹⁴ dels quals oferràs un per premícies a nostre Senyor.

b) Text tal com s'edita:

e crespells de sèmola fets ab oli per agual mesclament, ¹³ [*] ¹⁴ dels quals oferràs un per premícies a nostre Senyor.

1.13. Conjectures ([])

Es fan servir els claudàtors ([]) per a encloure text que el manuscrit omet i que se supleix conjecturalment. En aquests casos, que cal sospesar amb cura, convé que hi hagi nota en l'aparat crític justificant la conjectura.

Si la llacuna no existeix en una versió paral·lela, normalment no cal suplir el text i és suficient indicar-la amb el símbol [*] (vegeu § 1.12.2).

1.14. Text il·legible ([...])

Els casos en què la lectura del text no és possible per una taca, per un garbuix de la grafia o per qualsevol altre defecte del manuscrit, s'indiquen amb tres punts entre claudàtors: [...].

1.15. Una o dues lletres il·legibles ([.] i [..])

En el cas, poc freqüent, que només hi hagi una o dues lletres il·legibles i que no es puguin recuperar pel context, se substituiran la lletra o lletres il·legibles pel símbols [.] o [..], respectivament.

1.16. Glosses (parèntesis)

Les glosses que apareixen clarament com a tals (no simples traduccions parafràstiques del llatí), sovint introduïdes pels sintagmes *ço és*, *ço és a dir* o semblants, s'enclouran entre parèntesis.⁴⁰ Si l'origen de la glossa es pot identificar, s'indica en nota.

1.17. Text sobrer (aparat crític)

Se suprimeix el text que el manuscrit repeteix per error palès i que cal suprimir per a una correcta lectura, tant si es veu ratllat o expuntuat com si no s'hi veu cap senyal. La supressió s'indica en l'aparat crític, segons mostren els següents exemples.

Primer exemple. Observeu que en aquest cas el copista ha corregit el seu error, no pas ratllant el mot erroni *fembres*, sinó fent-lo seguir de l'aclariment *ço és, bèsties*.⁴¹

40. Sobre altres usos de l'expressió *ço és*, vegeu la nota 41.

41. En els manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert, la construcció *ço és* pot ser: (a) Traducció del sentit del text original llatí (sovint correspon a les expressions llatines *scilicet* o *id est*); exemples: CBCat 3, Ex 3,10 E; 25,33 P i C; 29,5 P, E i C; 35,11 P, E i C; Lv 14,13 C). (b) Expressió que introdueix una glossa marginal o del mateix traductor; exemples: CBCat 3, Ex 26,4 P i C; 36,38 P i C; Lv 5,11 P, E i C; 23,34 P i C; Lv 4,17 P, E i C; 16,12 E i C. (c) Procediment per a corregir un error de còpia (enlloc de ratllar o expuntuar el text anterior erroni), com en l'exemple de dalt; exemples: Ex 12,42 C; 13,2 P i C; Lv 3,10 C; 4,15 P; 16,10 C;

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

son para e se ma mara | axi dels homens com deles fembres ço es besties

b) Transcripció:

son para e se mara | axí dels hòmens com de les bèsties

c) Aparat crític:

se mara] se ma mara. | de les bèsties] deles fembres ço es besties.

(No farem servir, doncs, les solucions amb el signe + o bé amb l'abreviatura *add.*, més breus però menys còmodes de llegir per als lectors no acostumats a interpretar els aparats crítics:

se] + ma. | de les] + fembres ço es.

O bé:

se] *add.* ma. | de les] *add.* fembres ço es.

Segon exemple. Si el text sobrer havia estat ratllat o expuntuat pel copista o per algun usuari, s'escriu ratllat en l'aparat crític.

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

co que tu has ~~donat~~ manat los he dit

b) Transcripció:

ço que tu has manat los he dit

c) Aparat crític:

has manat] has ~~donat~~ manat.

Tercer exemple: text repetit.

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

als qualls mana mana tot ço que auia hoyt

b) Transcripció:

als qualls manà tot ço que havia oÿt

c) Aparat crític:

manà] *Repetit abans i després del canvi de pàgina.*

1.18. Altres correccions

A més dels afegits i supressions de text de què es parla, respectivament, en el § 1.12 i en el § 1.17, l'editor podrà corregir el text quan sigui clar que hi ha hagut un *error de còpia* que fa incoherent el text: el text no té sentit, falla la concordança gramatical, etc. El que es diu a continuació és aplicable també als afegits i supressions. La correcció es farà per comparació amb els altres versions paral·leles, si n'hi ha, i tenint en compte els diversos mecanismes que poden explicar un error de còpia (ditografia, haplografia, homeotelèton, *lectio facillior*, etc.).

No es corregirà, en canvi, el text quan tingui sentit i hi hagi *errors atribuïbles a una mala traducció* del text original llatí. Cal corregir amb molta mesura i evitar corregir punts que poden ser foscos per deficiència del nostre coneixement filològic o de la *Vorlage* llatina o hebrea que el text tradueix.

No es corregeixen aquelles grafies que representen pronunciacions amb emmudiments o altres fenòmens fonètics que es produeixen en els mots aïlladament del context. Exemples: *muyren de mor absosos* (per *muyren de mort absosos*); *cart sant és* (per *car sant és*); *e qualque cose que aportaràs per sacrificà*, *saleras ab sal* (per *e qualque cosa que aportaràs per sacrificar...*), *Blíbia* (per *Bíblia*), *tos los arbres del camp* (per *tots los arbres del camp*).

En canvi, es corregeixen (indicant-ho sempre a l'aparat crític) les grafies que representen pronunciacions amb assimilacions, emmudiments, etc., només explicables per fonètica sintàctica. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

emperdurable dret

b) Transcripció:

en perdurable dret

c) Aparat crític:

en perdurable] emperdurable

Altres exemples: *bèsties del camps* → *bèsties dels camps*, *son* [4a pers.] *tos serfs* → *som tos serfs*, *ab gran juýs* → *ab grans juýs*, *és rapò sant* → *és rapòs sant*, *e ell* [referit a una dona] *apellà lo nom* → *e ella apellà lo nom*. Es corregeixen casos en què la lectura del text seria confusiva si no es fes la correcció: *lo cor de l'altar* → *lo corn de l'altar*.

Pel que fa als noms propis dels manuscrits bíblics medievals (almenys els dels manuscrits Peiresc, Egerton i Colbert de la Bíblia del segle XIV), no creiem que sigui aconsellable, en general, intentar corregir-los; normalment només els serà aplicada la regularització de *ç/c*, *u/v*, *i/j*, *h*, i s'hi posaran les dièresis i accents que convinguin.

Si la correcció no és prou segura, s'indicarà solament com a nota en l'aparat crític (o bé, si és un afegit sense el qual el text no s'entén: entre claudàtors; vegeu § 1.13). Si es considera prou fonamentada, es corregeix el text i sempre s'explica en nota en l'aparat crític; si convé, es justifica. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

e la sogra de pera geya malalta de febra [...] E vench Jesús e lauala per la ma e mantinent lo lexa la febra

b) Transcripció:

E la sogra de Pera geya malalta de febra [...]. E vench Jesús, e lavà-la per la mà, e mantinent la lexà la febra

c) Aparat crític:

la lexà] lo lexa.

Si la correcció afecta errors de traducció, no de còpia, es proposa en nota (no en l'aparat crític).

1.19. Text corrupte (†...†)

Quan un fragment de text es llegeix bé però sembla corrupte i no es pot proposar una esmena conjectural acceptable, s'inclou entre obeliscs (†...†), sense deixar cap espai entre cada obelisc i el text

corrupte. El text inclòs entre obeliscs no es té en compte a l'hora d'elaborar els índex de mots i les concordances.⁴²

1.20. Identificació i contingut de l'aparat crític

L'aparat crític va en una caixa de text situada immediatament a sota del text i assenyalada amb el símbol @. L'aparat crític inclou: (a) Les indicacions necessàries perquè el lector es faci càrrec de l'estat amb què apareix el text en el manuscrit; per exemple: possibles espais en blanc, raspatures, text escrit entre línies o en els marges, text omès per homeotelèuton o per altres motius, etc.⁴³ (b) La lliçó del manuscrit, és a dir, el fragment de text corregit per l'editor tal com apareix en el manuscrit abans d'efectuar-hi la correcció, supressió o addició (vegeu-ne exemples en els §§ 1.18, 1.17 i 1.12.1). (c) Notes que expliquen els errors comesos pels copistes i justifiquen les correccions, addicions o supressions efectuades en el text editat, que suggereixen la possibilitat d'errors no corregits en el text editat, justifiquen conjectures fetes, etc.⁴⁴ (d) Quan es collacionen diversos manuscrits, la indicació de les diverses lliçons variants i la justificació de les seleccions fetes.

1.21. Estructura de l'aparat crític

En primer lloc s'indica la xifra de verset (o versets, si el text a què cal fer referència s'estén per més d'un verset, o de capítol i verset: vegeu al final d'aquest apartat) en lletra negreta i seguida d'un espai en blanc.⁴⁵

En segon lloc es copia el lemma o fragment de text a què cal fer referència en lletra rodona i amb minúscula o majúscula inicial segons consta en el text (regularitzat, doncs), immediatament seguit d'un claudàtor de tancar i un espai. Aquesta referència explícita al text no s'omet mai, excepte quan la nota de l'aparat es refereix a un o diversos versets sencers o bé quan es fa referència a una llacuna o omisió marcada en el text amb el corresponent símbol ([*]).⁴⁶ S'escriu, per tant, el lemma també en els casos en què no seria estrictament necessari per a la identificació del text a què es fa referència. El lemma ha de ser tan breu com sigui possible, però sense sacrificar-ne la claredat per a un lector no especialitzat.

En tercer lloc s'escriu la nota crítica, acabada amb punt final. En els casos de textos editats a partir d'un sol manuscrit, aquesta nota consistirà en molts casos només en la lliçó del manuscrit, escrita en lletra rodona i sense regularitzar, excepte pel que fa a la resolució de les abreviatures. Les possibles intervencions de l'editor s'escriuen breument, preferentment amb frases nominals,⁴⁷ però també amb

42. Sobre la manera d'escriure l'obelisc en els arxius informàtics, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 5.7.

43. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 10,5 E (mot escrit entre línies); Ex 20,5 C; 4,10 C (mots escrits en els marges i mots escrits sobre text raspat); Ex 3,14-15 E; 3,19-20 E (llacunes per homeotelèuton); Ex 11,5 P; 15,15-18 P (altres llacunes).

44. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 13,2.14 P; 34,6.32 P; 38,8 P i Lv 1,7 E (explicació d'errors comesos pels copistes i justificació de les correccions fetes en el text); Ex 12,47 P i 13,15 E (possibles errors no corregits en el text); Ex 14,15 P (justificació d'una conjectura).

45. Cal tenir en compte que aquí s'indica l'estructura que tindrà l'aparat crític en l'edició definitiva. Però els transcriptors que no facin servir el programa Classical Text Editor, el prepararan d'una manera diferent fent servir les funcions de notes a peu de pàgina i notes finals del processador de textos (vegeu el c. IV: «Presentació informàtica del text»).

46. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 3,3-4 P; 5,19 P i 21,21-27 P (les notes es refereixen a versets sencers); Ex 8,17 P i 9,4 P (les notes es refereixen a llacunes assenyalades en el text).

47. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 2,3 P; 2,22 C; 4,9 C; 16,34 C; 10,5 E.

oracions amb verb en forma personal quan convé,⁴⁸ després de punt si van a continuació de la lliçó del manuscrit,⁴⁹ amb lletra majúscula inicial (encara que constin d'una sola paraula)⁵⁰ i en cursiva; les variants textuais s'escriuen en rodona; els altres elements que en un text en lletra rodona anirien en cursiva, també s'escriuen en rodona pel fet de trobar-se dins un context en cursiva (cal tenir cura que la puntuació d'abans o després d'aquests elements en rodona quedi, com el context, en cursiva).⁵¹ El punt i coma que separa variants va en rodona; també el del final de les variants, abans de la intervenció de l'editor (que és l'únic text que ha d'anar en cursiva). Exemple de nota crítica a uns mots del manuscrit Pal:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

²⁰ e mantinent apella aquells Jhūs los quals desenparat lur pare zebedeu e lexat aquell en la nau els seguiren Jhūs

b) Transcripció:

²⁰ e mantinent apellà aquells Jesús. Los quals, desenparat lur pare Zebedeu e lexat aquell en la nau ab logadés, éls seguiren Jesús

c) Aparat crític:

ab logadés] *Corregit d'acord amb el llatí, P i M; Pal ha inserit aquests mots per error en el verset següent, després de vengueren.*

Si hi ha una altra nota crítica en el mateix verset, se separa de l'anterior per mitjà d'una plecra o barra vertical amb un espai doble a cada banda. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

⁵ Oint lo savi sera pus savi fet e cels qui senten be ne sebra mills governarsi als altres

b) Transcripció:

⁵ Oint, lo savi serà pus savi fet e cels qui s'entén bé ne sebrà mills governar si e·ls altres

c) Aparat crític:

⁵ cel qui s'entén] cels qui senten | e·ls altres] als altres.

La nota crítica d'un nou verset se separa de l'anterior per mitjà d'una plecra vertical amb espai doble a cada banda, seguida de la xifra del verset (o dels versets) en negreta i un altre espai. Exemple:

7 pus] *Repetit.* | 9 per Johan] per a Johan.

La primera nota crítica de cada capítol, si està situada en la mateixa pàgina on hi ha la xifra i el títol del capítol, comença amb la xifra de capítol, una coma i la xifra de verset, tot en negreta i seguit d'espai. Quan aquesta nota no és la primera de la pàgina se separa de l'anterior per mitjà d'una plecra vertical amb espai doble a cada banda.

48. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 3,14-15 E; 4,10 E; 5,14 C; 6,20 P.

49. El punt contribueix a la claredat tipogràfica de les notes, especialment en casos com el de CBCat 3, Lv 11,16 E aparat.

50. Vegeu l'exemple de CBCat 3, Ex 16,34 C.

51. També els parèntesis. Per exemple: *Un sol terme llatí (inanis) és traduït per dues locucions de sentit idèntic.*

1.22. Presentació dels lemmes i de les lliçons o variants dels manuscrits en l'aparat crític

Els lemmes o fragments de text que es comenten en l'aparat crític mantenen la regularització del text; però no s'hi inclouen els signes com claudàtors, parèntesis, obeliscs i claus de què es tracta en els §§ 1.12, 1.13, 1.14, 1.15, 1.16, 1.19 i 2.1.⁵² Normalment tampoc no s'hi inclou la puntuació inicial o final d'una frase quan el lemma no inclou tota la frase i sí quan la inclou.⁵³ Les lliçons dels manuscrits de l'aparat crític es transcriuen sense regularitzar el text, únicament desenvolupant les abreviatures.⁵⁴ Si en algun cas convé, pot deixar-se sense desenvolupar alguna abreviatura.⁵⁵ Si convé indicar el canvi de línia, es pot fer amb una barra inclinada escrita entre espais.⁵⁶ Si aquestes lliçons estan constituïdes per nombres en xifres romanes o en contenen, aquestes s'escriuen en minúscules o majúscules, com en el manuscrit i mantenint els punts delimitadors; si hi ha alguna lletra volada al damunt del nombre, es pot transcriure escrita volada a la dreta, després del punt delimitador.

Si el lemma és llarg, se substitueixen les paraules del mig per tres punts de supressió entre espais en blanc.⁵⁷ Caldrà escriure també els tres punts al final d'una frase tallada almenys quan és interrogativa o exclamativa, abans de l'interrogant o el signe d'admiració final (entre els tres punts i el signe d'admiració o exclamació s'hi insereix un espai fi). Se suprimeix tota altra puntuació del text citat que quedaria en contacte amb els tres punts.

Es mantenen la cursiva o la versaleta del text.⁵⁸ No es mantenen, en canvi, les majúscules o negretes dels títols.

1.23. Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text

Quan en l'aparat crític calgui fer referència a un mot o sintagma que es troba repetit en el mateix verset (en el cas de text bíblic) o línia (en el cas dels pròlegs, índex de capítols, etc.), no es faran servir índexs numèrics volats per a indicar a quin dels mots o sintagmes del verset o de la línia es fa referència, sinó que s'ampliarà el context tant com calgui perquè no hi hagi confusió. Exemple:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

52. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 11,5 P segona nota de l'aparat crític i Ex 28,27-28 P (referència a una llacuna, representada per tres punts); Ex 8,20 C i 16,30 P (referència a una llacuna, prescindint del símbol corresponent); Ex 26,28 P i 35,30 E (omissió dels claudàtors que assenyalen text conjectural); Ex 21,22 E segona nota de l'aparat crític (omissió dels obeliscs); Ex 35,5 E (omissió dels obeliscs); Ex 34,35 C (omissió de la indicació del canvi de columna).

53. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 4,26 C (omissió de les cometes inicials); Ex 8,26 C primera nota de l'aparat crític (omissió del guió de diàleg inicial); Ex 21,25 P (omissió del punt final); Ex 23,7 P (omissió de la coma final); Ex 39,13 C (omissió del punt i coma final). En canvi: Ex 17,7 C (manteniment de la coma interior); Ex 2,10 E (manteniment dels dos punts i de les cometes interiors); Ex 16,15 C (manteniment de les cometes inicials i finals i de l'interrogant final); Ex 5,14 C (manteniment del guió inicial i de l'admiració final); Lv 20,24 P (manteniment dels dos punts finals). Encara que la frase sigui completa, especialment en textos moderns pot ser que convingui ometre el punt i coma, els dos punts o el punt final, o bé els parèntesis. La puntuació s'ha de mantenir, evidentment, quan la nota crítica té per objecte el signe de puntuació.

54. Encara que no tots els editors segueixen aquest criteri, creiem que aquesta és la millor manera per a poder expressar mitjançant les notes de l'aparat crític determinats fenòmens que, altrament, serien difícils de presentar al lector (vegeu, p. ex., Ex 34,6 P).

55. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Lv 14,30 P; Lv 16,8 P.

56. Vegeu-ne un exemple en CBCat 3, Ex 21,33 P.

57. Per motius de simplificació, amb vista al lector no especialitzat, no es fa servir en cap cas el guió *m*. Treballant amb els processadors de textos corrents (Microsoft Word, WordPerfect...) es pot fer servir el caràcter de tres punts suspensius (Alt + 0133), o bé es pot escriure tres vegades el caràcter de punt (en aquest cas, en el moment de l'edició definitiva se substituiran aquests tres caràcters per un sol caràcter de tres punts).

58. Vegeu en CBCat 38, Lc 6,29 aparat, un exemple que va veure la conveniència d'aquesta norma.

e ha entendra peraules de sauiosa e de prudencia he araebra nodriment e ensenyament de doctrina a justícia e iuy e agualtat

b) Transcripció:

e a entendra peraules de saviesa e de prudència, e a raebra nodriment e ensenyament de doctrina e justícia e juý e agualtat

c) Aparat crític:

e justícia] a justícia.

(En lloc de:

e^{5]} a.)

Si convé per a simplificar la redacció de la nota, es pot escriure entre claudàtors el context del mot repetit en el verset o en la línia:

a) Text tal com apareix en el manuscrit:

que cobríran tota la terra ñ res no aparega mas que destroesca ço que la pedre^{no} destruy e reuran tos los arbres dels camps

b) Transcripció:

que cobriran tota la terra, que res no aparega, mas que destroesca ço que la pedre no destruy, e reuran tos los arbres dels camps

c) Aparat crític:

no [destruy]] *Escrit entre línies.*⁵⁹

Si una nota es refereix a les dues vegades que apareix un mateix mot o sintagma en el text, s'escriu a continuació del lemma el mot *bis* entre parèntesis i en cursiva.⁶⁰ Semblantment es poden fer servir els llatínisms *ter*, *quater*, etc.

1.24. Llista de testimonis

En les edicions fetes a partir de més d'un testimoni, en una primera línia de l'aparat crític, separada de la resta de l'aparat crític per una línia en blanc, s'indiquen els testimonis (manuscrits o edicions) presents en cada pàgina de l'edició.

Si hi ha llacunes en algun dels testimonis, en la pàgina on comença o acaba la llacuna es fa la indicació corresponent a continuació de la llista de testimonis (en la mateixa línia), com s'indica a continuació.

a) Es pren com a lemma de la nota el mot enmig del qual comença la llacuna o el mot anterior a la llacuna.

b) Es pren com a lemma de la nota el mot enmig del qual acaba la llacuna o el mot anterior al final de la llacuna.

c) La nota es redacta segons els següents models:

59. Vegeu-ne un altre exemple en CBCat 3, Lv 24,16 C nota.

60. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 5,16 P; Lv 15,25 P.

- 8 *Després de dreta comença C.*
 17,6 *Després de admi[ració s'interromp C.*
 1,11 *Després de Laodi]cea reprèn C.*

d) Si cal estalviar espai, es pot fer servir l'abreviatura *D. de* en lloc de *Després de*. En aquest cas convé mantenir l'abreviatura al llarg de tot el volum.

2. DIVISIÓ DEL COS DEL TEXT. TÍTOLS DE CAPÍTOL

2.1. Indicació de la foliació

2.1.1. L'inici de cada columna del foli s'indica escrivint en el lloc corresponent, entre claus, el número de foli i la lletra de la columna en cursiva (*a, b, c, d*: *a* = 1a columna del *recto* del foli, *b* = 2a columna del *recto* del foli, *c* = 1a columna del *verso* del foli, *d* = 2a columna del *verso* del foli). Si la intercalació es fa partint paraula, s'escriu guionet i un espai abans de la clau d'obrir i un altre espai després de la clau de tancar: «als munts dels amo- {85*d*} reus, los quals». ⁶¹ Si la intercalació no parteix paraula, es posa un espai al davant i un altre al darrere: «en {85*c*} contrari», excepte si la indicació comença paràgraf (vegeu a continuació), en el qual cas només hi va espai al darrere.

Si el canvi de pàgina o de columna es produeix entre paràgrafs, la indicació es fa al principi del paràgraf amb què comença la nova columna.

Si el canvi de pàgina o de columna es produeix a l'inici d'un verset o d'un capítol, la indicació es fa abans de la xifra de verset o de la xifra de capítol, respectivament (i entre la indicació de foliació i la xifra de verset o de capítol s'hi escriu un espai en blanc).

Altres exemples: «{673*d*} ¹⁶ Sentits una mateixa cosa los uns dels altres»; «jo m' {143*a*} alegra en asò». És a dir, llevat de quan la indicació de foli i columna comença paràgraf, sempre s'escriu un espai abans de la clau d'obrir i un espai després de la clau de tancar.

2.1.2. Si el manuscrit només té una columna d'escriptura, s'indicarà tan sols la pàgina *recto* del foli (*r*) i la pàgina *verso* (*v*). Per exemple, {3*v*}.

2.1.3. En general, es manté la numeració original o antiga del manuscrit encara que tingui errors (numeracions repetides, números saltats, etc.), fins i tot si hi ha una numeració posterior corregida (cas del manuscrit Egerton 1526). Caldrà trobar en cada cas la manera d'advertir el lector dels problemes de numeració. Exemples:

a) Si hi ha folis amb numeració repetida (en aquest exemple, els 55 i 56), s'indicarà la numeració dels folis de la següent manera: 54*r*, 54*v*, 55*r*, 55*v*, 56*r*, 56*v*, 55*bisr*, 55*bisv*, 56*bisr*, 56*bisv*, 57*r*...

b) Si en la numeració el copista s'ha saltat un número de foli (en aquest exemple, el 583), se saltarà en text el número que falta (en l'exemple, es passarà del 582 al 584) i es redactarà una nota com la següent en l'aparat crític:

{584]} *El copista s'ha saltat el número de foli 583.*

61. Si el guionet separa el verb d'un pronom feble, pronoms febles entre ells, o indica mot compost (és a dir, si s'hauria de mantenir encara que no hi hagués la indicació de foliació), ha de ser separable; altrament s'escriu un guionet inseparable. Sobre la manera d'inserir aquests dos diferents tipus de guionet, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 5.2.

2.2. Numeració del text bíblic per capítols i versets

El text bíblic es numera per versets seguint la numeració de la Vulgata. Les xifres de verset s'escriuen volades i amb un espai normal al davant i un espai inseparable i sòlid al darrere.⁶² A l'inici de cada capítol, número del capítol segons la numeració de la Vulgata, en negreta, seguit, en la mateixa línia, d'un espai *n* i el títol o el resum de capítol, si n'hi ha (si no n'hi ha, el número de capítol queda aïllat en la seva línia).⁶³ Exemple 1:

2 *Capítol segon*

¹ Adonchs, après aquestas coses, David aconsellà's a nostro Senyor Déu e dix [...].

Exemple 2:

1 *De Johan Babtista, e del bapisme de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pera, e del llebrós. I capitulo*

¹ Lo començament de l'Evangeli de Jesucrist [...].

Els títols de capítol s'escriuen en lletra cursiva (fora d'aquells mots que en un text en rodona anirien en cursiva) i no porten punt final; en poden portar d'interior (vegeu els dos exemples anteriors). Si el manuscrit acostuma a portar títol de capítol, però en un cas concret hi falta, se supleix, també en cursiva, entre claudàtors en tipus rodó ([]), seguint el mateix estil que fa servir el manuscrit. Cal tenir en compte l'ús de cada manuscrit; per exemple, en alguns manuscrits els capítols primer i segon (o només el primer) s'indiquen amb el numeral escrit amb lletres, i els següents, amb el numeral expressat en xifres romanes.

Semblantment, quan no hi ha *incipit*, s'escriu el títol del llibre en lletra cursiva entre claudàtors en tipus rodó ([]).

2.3. Divisió en paràgrafs

La divisió del text en paràgrafs es fa sense tenir en compte la divisió en versets, d'acord amb el sentit i l'estructura sintàctica del text, d'una manera semblant a la manera com es fa en la majoria de versions bíbliques actuals. Per als textos en prosa, l'autor de la transcripció prendrà com a model la Bíblia Catalana Interconfessional, però podrà apartar-se'n sempre que ho cregui oportú i trobi raons per fer-ho. Quan cal editar més d'un text en columnes paral·leles, va bé que els paràgrafs no siguin gaire llargs per tal de facilitar la sincronització entre les columnes.

Quan la BCI presenta el text en vers, si la versió que es transcriu també s'adapta a aquesta disposició del text, se seguirà la divisió en breus paràgrafs, a la francesa (és a dir, sagnant totes les línies excepte la primera), de la Vulgata Stuttgartiensis (vegeu, p. ex., els textos de Ex 15,1-19.21 en CBCat 3).⁶⁴ Aquests paràgrafs no van justificats a la dreta. En el moment de l'edició final del text, si aquests breus paràgrafs estan constituïts per més d'una línia de text, la partició del text en línies no es farà automàticament sinó tenint en compte el sentit i l'estructura sintàctica del text. Exemple:

62. L'espai inseparable i sòlid s'insereix automàticament en l'edició final del text substituint l'espai normal posterior a la xifra de verset. Vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 2.4.

63. Sobre la manera de representar aquest espai *n*, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 2.3.

64. Vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 2.6.

DISTRIBUCIÓ AUTOMÀTICA

Cantem a nostro Senyor tot gloriós e engranaït,
cor ell ha gitat en la mar lo cavall e lo cavalcador.

DISTRIBUCIÓ ADOPTADA

Cantem a nostro Senyor
tot gloriós e engranaït,
cor ell ha gitat en la mar
lo cavall e lo cavalcador.

2.4. Altres divisions del text

Hi ha la possibilitat d'indicar determinades divisions del text en els marges (p. ex., la divisió per *capitula* del manuscrit Marmoutier).

També es poden mantenir altres indicacions de divisió de paràgrafs del manuscrit; per exemple, en els manuscrits de Marmoutier i del Palau hi ha alguns calderons (¶), que es mantenen en la transcripció, excepte en els índex inicials de capítols o *capitula*, en què la presència dels calderons és substituïda per la disposició dels paràgrafs a la francesa (és a dir, amb totes les línies sagnades, excepte la primera).

3. NOTES

3.1. Identificació i contingut de les notes

Les notes van en una segona caixa de text, assenyalada amb el símbol ⑩, a sota de l'aparat crític, que va assenyalat amb el símbol ⑨. Entenem per notes les observacions que l'editor introdueix per tal de remarcar o aclarir diversos aspectes de la traducció. Aquests són alguns dels possibles tipus de notes (vegeu-ne exemples concrets en CBCat 3):

a) Observacions de tipus lingüístic: remarques sobre mots fins ara no documentats o bé no documentats fins a èpoques posteriors, aclariment del sentit d'alguns mots o d'algunes construccions, etc. En les notes s'explica el significat no solament dels mots del text que no constin en el *DCVB* i *DECat*, sinó també d'altres mots que poden presentar certa dificultat. Vegeu més avall.

b) Remarques sobre els casos en què la versió catalana s'aproxima notòriament al text que, presumiblement, és traduït i possibles explicacions. En particular, en els textos medievals, quan es tracta de les variants de l'aparat de vulgates catalanollenguadocianes, indicat amb el símbol ⑩, o del text parisenc de la Vulgata del segle XIII, el qual és assenyalat amb la sigla *ϵ* sense punt en l'aparat crític de la Vulgata Suttgartiensis, indicat amb el símbol ⑩.

c) Remarques sobre els casos en què la versió catalana s'aparta notòriament del text que, presumiblement, és traduït i possibles explicacions. En particular, en els textos medievals fets bàsicament sobre la Vulgata, quan es tracta de les variants de l'aparat de vulgates catalanollenguadocianes, indicat amb el símbol ⑩, o del text parisenc de la Vulgata del segle XIII, el qual és assenyalat amb la sigla *ϵ* sense punt en l'aparat crític de la Vulgata Suttgartiensis, indicat amb el símbol ⑩. O bé quan la traducció segueix el text hebreu.

d) Remarques sobre les principals diferències entre les diverses versions catalanes, si n'hi ha més d'una del mateix text.

e) Remarques sobre ampliacions del text llatí: glosses, paràfrasis, explicacions, etc.

Les explicacions de caràcter general o sobre qüestions que es repeteixen sovint en el text es deixaran per a l'Estudi introductori⁶⁵ o per al Glossari.⁶⁶ Sempre que convingui, es pot remetre de les notes a l'Estudi introductori o al Glossari, fent servir les fórmules «*Veg. Estudi introductori*» o bé «*Veg. Glossari*» o bé «*Veg. Glossari: entrada*» (el mot *entrada* està aquí en lloc de qualsevol mot que pugui constituir una entrada del Glossari), normalment després d'explicar breument el sentit del text. Si l'explicació del Glossari només dóna l'equivalència del mot, sense explicacions gramaticals o etimològiques complementàries, no s'hi remet, sinó que el sentit del mot es dóna, breument, en nota.

Respecte a les notes que aclareixen el significat del vocabulari, no han de portar nota:

a) Els mots del català antic que actualment encara es fan servir (excepte si actualment tenen una pervivència dialectal reduïda).

b) Els mots molt repetits en el text que s'edita (p. ex., *e*, *tro*, *entrò*, *com* 'quan'). Aquests mots, però, sí que han de constar en el Glossari.

c) Els mots que es poden entendre fàcilment per la seva semblança amb les formes actuals, per exemple: *amplesa*, *aur*, *colona*, *costuma*, *fust*, *intrar*, *muntiplicar*, *nangú*, *vuy*.

d) Els mots que es poden entendre fàcilment perquè en una columna paral·lela hi apareix una forma moderna.

Els col·laboradors que no tenen coneixements d'hebreu poden basar-se en versions fetes a llengües modernes a partir de l'hebreu per intentar descobrir quan el text segueix l'original hebreu. La Bíblia Catalana Interconfessional tradueix els llibres de la Bíblia hebrea gairebé sempre de l'hebreu (o de l'aramèu), excepte quan en nota es diu que la versió segueix el text de l'antiga versió grega dels Setanta. Però com que es tracta bàsicament d'una traducció d'«equivalència dinàmica» (tradueix frase per frase més que paraula per paraula), és recomanable fer servir per a aquesta finalitat una traducció més «literal», més basada en l'equivalència formal (traducció paraula per paraula), com la *Sagrada Bíblia* traduïda per Francisco Cantera i Manuel Iglesias (Madrid: B.A.C., 1975), la *Traduction Oecuménique de la Bible*, la Revised Standard Version o la New American Standard Bible. Aquests col·laboradors convé que facin una llista de casos sospitosos d'influència hebrea i els passin a la direcció del projecte perquè es pugui comprovar si realment la traducció catalana es basa en el text hebreu o en té alguna influència.

3.2. Estructura de les notes

Les notes remetent al text no per mitjà de xifres volades sinó, com en el cas de l'aparat crític, copiant mots o fragments del text (tan breus com sigui possible). S'estructuren de la mateixa manera que l'aparat crític (vegeu § 1.21), tot i que les notes inclouen necessàriament intervencions de l'editor, mentre que l'aparat crític indica sovint tan sols lliçó variant o lliçons variants. Les notes comencen normalment directament (després del claudàtor que tanca el lema) amb la intervenció de l'editor, sense que hi hagi lliçó variant, i per tant, comencen amb majúscula inicial, fins i tot en el cas de constar d'una sola paraula o de començar amb un mot o sintagma que indica el significat del lema.⁶⁷ En les citacions del text escrit en lletra rodona (com és habitual), es manté la rodona (que d'aquesta manera es distingeix de la intervenció de l'editor, en lletra cursiva); si el text és en cursiva, la citació es fa en cursiva i entre cometes dobles baixes.

65. Vegeu § 9.

66. Vegeu § 7.

67. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 2,5 P primera nota; 2,12 P; 13,3 P.

Les notes que aclareixen significats de mots es posen només el primer cop que el mot apareix en un paràgraf i solament en la primera columna, començant per l'esquerra, de text català en què el mot apareix. Si els paràgrafs són curts i torna a aparèixer el mot en un altre paràgraf però sense que hi hagi uns sis a nou versets que separin aquesta ocurrència de l'anterior, no s'escriu cap nova nota. Si una nota glossa un mot d'una columna que no és l'última de la dreta i el mateix mot es troba en alguna columna de més a la dreta, la nota no ha de fer cap referència a la repetició d'aquest mot en la columna de la dreta. Per exemple, en Ex 30,36, el mot *timiama* apareix en els tres manuscrits catalans de la Bíblia del segle XIV (escrit *temiama* en Colbert); s'ha escrit una nota en Peiresc (columna de l'esquerra), que diu:

timiama] *'Encens'; veg. Glossari.*

I no pas:

timiama] *'Encens'; veg. Glossari. Veg. també E i C.*

Les altres notes que afecten diverses versions editades en columnes paral·leles també aniran en la primera d'aquestes versions (Peiresc, en el cas de notes que afecten els tres manuscrits principals de la primera part de la Bíblia del segle XIV). Però en aquest cas cal fer referència a les altres columnes on es dona el mateix fet comentat. Exemples:

e lo grex ... l'altar] *Afegitó en els tres mss. catalans; veg. 9,18-20.*

orla d'aur] *Traducció, en P-C, de auro ductili ('or maleable/dúctil').*

defora] *Traducció, en P-E-C, de ante fores ('davant les portes', 'a l'entrada').*

que trespasàran en nombra] *Mala traducció, en P-C, de qui transierunt ad numerum ('dels qui foren comptats/censats').*

3.3. Estil de les notes

Les notes es redacten amb concisió⁶⁸ i preferentment en forma verbal impersonal.⁶⁹ En les frases referides al copista o al traductor es fa servir preferentment el present.⁷⁰

Quan en les notes s'inclouen mots o frases hebreus, grecs o llatins, s'escriuen en lletra rodona (perquè el text general de la nota és en cursiva) i generalment se'n dona a continuació, en cursiva, la traducció entre parèntesis i cometes altes simples. La puntuació d'abans o després d'aquests mots en rodona ha d'anar, com el context, en cursiva. Exemples:

10 nodrèxan] *Traducció del verb llatí gignuntur ('neixen', 'creixen').*

1,3 de saviesa e de prudència] *Binomi sinonímic que tradueix eruditionem; veg. també els vv. 4 (astutia), 12 (degluttiamus) i 13 (substantiam). Veg. l'Estudi introductori.*

El text hebreu s'escriu en caràcters hebreus puntuats (amb vocalització). Quan es tracta d'un sol mot, amb entrada al diccionari (i no d'una frase o d'una forma conjugada d'un verb o d'un substantiu en constructe, etc.), normalment a continuació, en rodona (equivalent a la cursiva, perquè el context és en cursiva) i entre parèntesis se n'indica la transcripció simplificada.⁷¹ Exemples:

68. Per exemple, quan s'han de comentar dos casos dins d'una mateixa nota, el tractament del segon cas se separa del primer per un punt, sense introduir-lo per cap expressió adverbial del tipus *d'altra banda, endemés*, etc.

69. Per exemple, en lloc de «adoptem aquesta solució com la més plausible», es pot escriure: «aquesta solució sembla la més plausible».

70. Per exemple, en lloc de «el traductor ha pres equivocadament *cum* per una preposició i això li ha fet alterar...», s'escriurà: «el traductor pren equivocadament *cum* per una preposició i això li fa alterar...».

71. Segons les normes de transcripció de la Facultat de Teologia i Associació Bíblica de Catalunya, que es diferencien de les de l'Institut d'Estudis Catalans perquè fan servir el dígraf *qu* en lloc de la *q* sola davant *e* o *i*.

Siporà] *Aquesta forma del nom, que trobem en P i C, sembla presa directament de l'hebreu צִפּוֹרָה (Sipporà), ja que totes les vulgates porten la forma grecollatina conservada per E.*

de lla santedat] *Traducció, en P-C, segurament del subst. hebreu קִדְוֶיט (qódeix), que significa 'santedat' i 'santuari' (cf. el mot llatí sanctuarii).*

En canvi:

en la Pàsqua ell a Déu] *La versió de P-C no s'explica a partir del text llatí (al qual s'ajusta E). Probablement és una traducció de l'original hebreu: הוּא לַיהוָה פֶּסַח הוּא (mot a mot: 'Pasqua ell al/del Senyor'; és a dir: 'és la Pasqua del Senyor').*

Els textos en grec s'escriuen en caràcters grecs, amb esperits i accents. Els textos àrabs s'escriuen en transcripció rigorosa, segons la proposta de transcripció de l'Institut d'Estudis Catalans.

Els textos en occità antic o en francès es regularitzaran seguint criteris semblants als exposats en aquestes normes per al català antic. Però els textos en occità antic no s'accentuen, i en els textos en francès antic només es fa servir l'accent agut (independentment del timbre) sobre la *e* de les terminacions tòniques *-é* i *-és*. Els textos en llatí es regularitzen amb els mateixos criteris emprats en el text de la Vulgata Stuttgartiensis (és a dir, fins i tot quan se citen variants dels aparats llatins, aquestes se sotmeten a la regularització a què està sotmès el text de Stuttgart: ús de majúscules, distinció *u-v*).⁷²

3.3.1. Exemples de notes que aclareixen significats de mots⁷³

1. El mot glossat no correspon a cap forma del català actual (si no és d'àmbit dialectal reduït)

(a) El mot apareix amb la forma normalitzada:

é] *3a pers. sg. del pr. d'ind. del verb ésser.*

mundar] *'Netejar, purificar'.*

tench] *3a pers. del pt. simple del del verb tenir; error en lloc de la 6a pers. (tingueren o tingueren).*

(b) El mot apareix amb una forma variant o deformada:

conpreniment] *Variant gràfica de conpreniment 'acte de comprendre, comprensió'.*

remsó] *És a dir, remçó 'redempció'.*

2. El mot glossat té la mateixa forma que un mot del català actual que no té el mateix sentit

(a) El mot apareix amb la forma normalitzada:

sagrament] *'Jurament' en català antic.*

participaràs] *2a pers. del fut. del verb participar: 'tenir relació sexual' en català antic.*

pagar] *Possible error per placar: 'aplicar' en català antic.*

sempre] *En el sentit de 'tot seguit, immediatament', que té aquest mot en català antic.*

(b) El mot apareix amb una forma variant o deformada:

sofarir] *És a dir, soferir, variant antiga de sofrir: 'suportar la càrrega d'una cosa' en català antic.*

meys de] *És a dir, menys de: 'sense' en català antic.*

pesificables] *Mala grafia per pacificables: 'pacífics, de pau' en català antic.*

72. Vegeu-ne exemples en CBCat 3, Ex 1,13 P nota; 2,25 P nota.

73. En aquest apartat el vol. 3 del CBCat no serveix de model perquè segueix una versió anterior d'aquestes normes que proposaven un altre estil de puntuació.

3. El mot glossat té alguna explicació complementària en el Glossari (perquè és un mot no documentat fins ara o per altres motius)

vull] *Forma variant de ull; veg. Glossari.*

vazos] *Pl. de vas: 'base d'una columna' en català antic; veg. Glossari.*

levarets] *5a pers. del fut. del verb llevar: 'ajudar a néixer' en català antic; veg. Glossari.*

3.3.2. Exemples de cometes baixes dobles en les notes

canyelles] *'Canons, tubs'? Cap dels tres mss. catalans no dona el sentit de l'original llatí, que es podria traduir: «Les esmocadores i els [platets] on s'haurà d'apagar el que s'esmoqui, es faran d'or puríssim.»*

per ço com ell hi consent] *Afegitó, en P-C, pres probablement de la Glossa ordinària («quia consensit ad faciendum quod male petiverat»; PL 113, col. 288).*

tendré] *'Estendré' en català antic. S'entén: «per protegir-te» (d'acord amb el sentit que sovint té aquest verb referit a la mà o al braç de Déu en la Bíblia).*

3.3.3. Exemples d'altres tipus de notes

lurs] *Afegitó. [És a dir, text que no té correspondència en l'original que suposadament és traduït.]*

mia] *Segons la variant llatina mea de A O Λ c.*

sa mà] *Segons la variant llatina manum + suam de T*.*

persones] *Traducció del substantiu llatí filiae ('filles').*

4. PRÒLEGS DELS LLIBRES BÍBLICS I ALTRES TEXTOS NO BÍBLICS

4.1. Numeració per línies dels pròlegs i no dels *incipit* i *explicit*

Els pròlegs es numeren segons línies del text imprès, amb xifres múltiples de 5 al marge. Semblantment es fa amb altres textos de llargada clarament superior als versets, com, per exemple, els índexs de capítols o *capitula*. No es numeren, en canvi, els *incipit* i *explicit*, i els breus resums, títols o rúbriques que precedeixen de vegades els capítols. Aquesta numeració marginal no cal que la facin els transcriptors; es farà en el moment de l'edició definitiva.

4.2. Presentació dels *incipit* i *explicit*

Els *incipit* i *explicit* es puntuen com qualsevol paràgraf, inclòs el punt final, i no com els títols. Es diposen també com un paràgraf de text normal en prosa. S'escriuen en lletra cursiva.

4.3. Línies en blanc

Entre els diferents tipus de text (índexs de capítols, pròlegs, *incipit*, títols de capítol, text bíblic, etc.), es deixarà, en fer l'edició definitiva del text, una línia en blanc. Aquestes línies en blanc és indiferent que les deixin o no els transcriptors; s'insereixen automàticament en l'edició definitiva del text.

4.4. Transcripció del text

Les normes de transcripció dels textos no bíblics són les mateixes que les utilitzades per al text bíblic.

4.5. Aparat crític i notes

Per a l'elaboració de l'aparat crític i les notes dels textos no bíblics es tenen en compte les mateixes normes exposades més amunt per a l'aparat crític i les notes dels textos bíblics, amb les següents excepcions:⁷⁴

a) En lloc d'indicar números de verset, s'indiquen números de línia en el cas de textos llargs numerats marginalment, és a dir, índexs de capítols o *capitula* i pròlegs.

b) En lloc d'indicar xifra de capítol (vegeu el final del § 1.21), s'escriu l'abreviatura corresponent al tipus de text que comença en aquella pàgina: «Cap», «Prol», «Inc», «Expl»; vegeu § 5.

c) Es fa referència als títols de capítols i breus resums o sumaris que precedeixen de vegades els capítols com si es tractés d'un verset, amb l'abreviatura «Tit» en lloc del número de verset (vegeu § 5).

5. REFERÈNCIES, ABREVIACIONS

5.1. Referències als textos bíblics. Sigles dels llibres bíblics

En les notes i introduccions, hom es refereix als textos bíblics indicant la sigla⁷⁵ del llibre bíblic, el capítol, el verset i la sigla del manuscrit. Respecte als tres primers elements, se segueix la normativa de la BCI (pp. XIV-XVI). Per exemple: *Mc 4,12 Pal*. Però, almenys en el cas de les versions medievals, d'acord amb l'ús dels textos que es transcriuen, es fan servir les següents denominacions i sigles que difereixen de les proposades en la BCI:

- 1Re = Primer llibre dels Reis, en lloc de 1Sa = Primer llibre de Samuel
- 2Re = Segon llibre dels Reis, en lloc de 2Sa = Segon llibre de Samuel
- 3Re = Tercer llibre dels Reis, en lloc de 1Re = Primer llibre dels Reis
- 4Re = Quart llibre dels Reis, en lloc de 2Re = Segon llibre dels Reis
- 1Par = Primer llibre dels Paralipòmens, en lloc de 1Cr = Primer llibre de les Cròniques
- 2Par = Segon llibre dels Paralipòmens, en lloc de 2Cr = Segon llibre de les Cròniques
- Ecle = Eclesiastès, en lloc de Coh = Cohèlet
- Ecli = Eclesiàstic, en lloc de Sir = Siràcida

A més, es van servir les sigles següents que no consten en la BCI:

- 3Esd = Tercer llibre d'Esdras
- Laod = Epístola als Laodicencs
- OrMan = Oració de Manassès

I en els noms dels evangelis es fa servir la preposició *de* en lloc de la preposició *segons* (p. ex., *Evangelí de Mateu* en lloc de *Evangelí segons Mateu*).

74. Aquestes tres excepcions no afecten la manera com han de preparar l'aparat crític els transcriptors que fan servir processadors de textos corrents, com el Microsoft Word o el WordPerfect (vegeu el c. IV: «Normes per a la presentació informàtica del text», §§ 3 i 4).

75. Seguint un costum bastant estès entre els bibliistes, anomenem en aquest document *sigles* les abreviacions corresponents als llibres de la Bíblia, que estrictament potser haurien de ser anomenades *símbols*.

La llista completa de llibres de la Bíblia segons les versions catalanes medievals es dona en la taula que segueix. L'ordre dels llibres és el del manuscrit Peiresc, l'únic que conté tota la Bíblia del segle XIV. Entre parèntesis s'indica el nom, basat sovint en l'original hebreu, amb què són més coneguts modernament. En aquesta llista, els llibres deuterocanònics s'assenyalen amb lletra cursiva, i els apòcrifs o pseudoepigràfics, amb un asterisc.

ANTIC TESTAMENT

Pentateuc

Gn	Gènesi
Ex	Èxode
Lv	Levític
Nm	Nombres
Dt	Deuteronomi

Llibres històrics

Js	Josueu
Jt	Jutges
Rt	Rut
1Re	Primer llibre dels Reis
(= 1Sa	Primer llibre de Samuel)
2Re	Segon llibre dels Reis
(= 2Sa	Segon llibre de Samuel)
3Re	Tercer llibre dels Reis
(= 1Re	Primer llibre dels Reis)
4Re	Quart llibre dels Reis
(= 2Re	Segon llibre dels Reis)
1Par	Primer llibre dels Paralipòmens
(=1Cr	Primer llibre de les Cròniques)
2Par	Segon llibre dels Paralipòmens
(=2Cr	Segon llibre de les Cròniques)
OrMan	Oració (o Pregària) de Manassès*
Esd	Esdres
Ne	Nehemies (anomenat també Segon llibre d'Esdres)
3Esd	Tercer llibre d'Esdres*
4Esd	Quart llibre d'Esdres* (només en la Bíblia del segle XV)
Tb	<i>Tobies</i>
Jdt	<i>Judit</i>
Est	Ester (+ <i>Estgr</i>)

Llibres sapiencials

Sl	Salms
----	-------

NOU TESTAMENT

Evangelis

Mt	Evangelí de Mateu
Mc	Evangelí de Marc
Lc	Evangelí de Lluc
Jn	Evangelí de Joan

Jb	Job
Pr	Proverbis
Ecle	Eclesiastès
(= Coh	Cohèlet)
Ct	Càntic dels Càntics
Sv	<i>Saviesa</i>
Ecli	<i>Eclesiàstic</i>
(= Sir	<i>Siràcida</i>)

Profetes

Is	Isaïes
Jr	Jeremies
Lm	Lamentacions
OrJr	Oració (o Pregària) de Jeremies
(= Lm 5)	
Ba	<i>Baruc</i>
EpJr	<i>Lletra (o Epístola) de Jeremies</i>
Ez	Ezequiel
Dn	Daniel (+ <i>Dngr</i>)
Os	Osees
Jl	Joel
Am	Amós
Ab	Abdies
Jo	Jonàs
Mi	Miquees
Na	Nahum
Ha	Habacuc
So	Sofonies
Ag	Ageu
Za	Zacaries
Ml	Malaquies

Llibres històrics recents

1Ma	<i>Primer llibre dels Macabeus</i>
2Ma	<i>Segon llibre dels Macabeus</i>

Cartes paulines i Fets dels Apòstols

Rm	Epístola als Romans
1Co	Primera epístola als Corintis
2Co	Segona epístola als Corintis
Ga	Epístola als Gàlates

Ef	Epístola als Efesis		
Fl	Epístola als Filipencs		
1Te	Primera epístola als Tessalonicencs	Jm	Epístola de Jaume
2Te	Segona epístola als Tessalonicencs	1Pe	Primera epístola de Pere
Col	Epístola als Colossencs	2Pe	Segona epístola de Pere
Laod	Epístola als Laodicencs*	1Jn	Primera epístola de Joan
1Tm	Primera epístola a Timoteu	2Jn	Segona epístola de Joan
2Tm	Segona epístola a Timoteu	3Jn	Tercera epístola de Joan
Tt	Epístola a Titus	Jud	Epístola de Judes
Flm	Epístola a Filèmon	Ap	Apocalipsi
He	Epístola als Hebreus		
Ac	Fets (o Actes) dels Apòstols		

Quan la referència es fa des de dins de les notes o introducció del mateix llibre bíblic a què remet la referència, se suprimeix la sigla del llibre. Per exemple, dins una nota al text del llibre dels Fets, s'escriu *3,4 P* (i no *Ac 3,4 P*) per a remetre al verset 4 del capítol 3 dels llibre dels Fets segons el manuscrit Peiresc.

Quan la referència es fa des de dins de les notes o introducció del mateix manuscrit a què remet la referència, se suprimeix la sigla del manuscrit. Així, si la referència de l'exemple anterior s'hagués escrit dins de les notes o introducció del manuscrit Peiresc, es reduiria a *3,4*.

Quan la referència es fa dins del mateix capítol (o índex de capítols o *capitula*, pròleg, *incipit*, etc.) a què remet la referència, només s'indica el número de verset o versets (o línia o línies), precedit de l'abreviatura *v.* o *vv.* (en el cas de línia o línies, *lín.* o *líns.*). Per exemple, *vv. 1-5*; *lín. 37*. Si el verset al qual hom es refereix és l'anterior o el següent, s'escriu: *v. anterior* o *v. següent*.

5.2. Referències als textos no bíblics

Les referències als textos no bíblics es fan de la següent manera:

Incipit: Abreviatura «Inc»,⁷⁶ precedida de sigla de llibre bíblic i seguida de sigla de manuscrit. Per exemple:

Mc Inc Pal

Explicit: Abreviatura «Expl», precedida de sigla de llibre bíblic i seguida de sigla de manuscrit. Per exemple:

Jn Expl M

Índexs de capítols o *capitula*: Abreviatura «Cap», precedida de sigla de llibre bíblic i seguida de coma, número de línia (o bé indicació Inc o Expl) i sigla de manuscrit. Per exemple:

Mc Cap,10 Pal; Mc Cap,Inc Pal

Pròlegs de llibres bíblics: Abreviatura «Prol», precedida de sigla de llibre bíblic i seguida de coma, número de línia del pròleg (o bé indicació Inc o Expl) i sigla de manuscrit. Per exemple:

Mc Prol,5 Pal; Mc Prol,Inc Pal

Pròlegs de grups de llibres o de seccions de la Bíblia. Es fan servir les abreviatures següents:

76. Observeu que les abreviatures *Inc*, *Expl*, *Cap*, *Prol* i *Tit* no porten punt final, a causa del tipus de context en què es fan servir).

Re = Llibres dels Reis
 Par = Llibres dels Paralipòmens
 EpPau = Epístoles paulines
 EpCan = Epístoles canòniques

Exemples:

Re Prol,Inc; EpPau Prol,10; Par Prol,13-15

Títols de capítols i breus resums o sumaris que precedeixen de vegades els capítols: s'hi fa referència com si es tractés d'un verset, amb l'abreviatura «Tit» en lloc del número de verset. Per exemple:

Mc 12,Tit Pal

5.3. Referències a l'aparat crític i notes. Referències reduïdes

Les referències a l'aparat crític es fan afegint el mot *aparat* al final de la referència. Per exemple:

Mt 2,3 P aparat; Mc Cap,20 M aparat

Les referències a les notes es fan afegint el mot *nota* al final de la referència. Per exemple:

Mt 2,3 P nota; Mc Cap,20 M nota

Quan la referència es fa des de dins de les notes o introducció del mateix llibre bíblic a què remet la referència, se es prescindeix de la sigla del llibre. Per exemple, dins una nota al text de l'Evangeli de Marc, s'escriu *Cap,50 Pal nota* (i no *Mc Cap,50 Pal nota*) per a remetre a una nota feta a la línia 50 de l'índex de capítols del manuscrit del Palau.

Quan la referència es fa des de dins de les notes o introducció del mateix manuscrit a què remet la referència, es prescindeix de la sigla del manuscrit. Així, si la referència de l'exemple anterior s'hagués escrit dins de les notes o la introducció del manuscrit del Palau, es reduiria a *Cap,50 nota*.

Quan la referència es fa dins del mateix capítol (o índex de capítols o *capitula*, pròleg, *incipit*, etc.) a què remet la referència, només s'indica el número de verset o versets (o línia o línies), precedit de l'abreviatura *v.* o *vv.* (en el cas de línia o línies, *lín.* o *líns.*). Per exemple, *v. 5 aparat*, *lín. 37 nota*. Però si el verset a l'aparat o a la nota del qual hom es refereix és l'anterior o el següent, no s'escriu *v. anterior aparat* o *v. següent nota*, sinó *la nota de l'aparat al v. anterior* o *la nota al v. següent*. Si convé, també es poden fer remissions amb expressions com: *veg. la nota anterior* o *veg. la nota següent*.

Quan la referència és fa al mateix verset d'un altre manuscrit editat en columna paral·lela, es prescindeix de les xifres de capítol i de verset. Per exemple: *Veg. P.* O bé: *Veg. P nota*. O bé: *Veg. P aparat*.

Quan la referència es fa des de les notes a l'aparat del mateix verset o a la inversa, es prescindeix també de les xifres de capítol i de verset. Per exemple: *Veg. nota*. O bé: *Veg. aparat*.

5.4 Supressió de l'article en algunes referències precedint les abreviatures *v.* i *vv.*

Se suprimeix l'article determinat davant de les abreviatures *v.* i *vv.* en les referències estereotipades com les següents:

Veg. vv. 25-31.
Veg. v 6 C nota.

Veg. v. 30 aparat.
Cf. v. 12 P.

En els altres casos es fa servir l'article:

Veg. el v. següent i la nota.
Veg. la nota al v. anterior.
Veg. la nota crítica anterior.
Sobre els vv. 10-37, veg. l'Estudi introductori, p. LII.
Cf. el v. anterior.
Tanmateix, si en el v. 4 llegim [...].

5.5. Sigles de manuscrits

Les sigles de manuscrits catalans editats en el Corpus Biblicum Catalanicum estan constituïdes per lletres majúscules (de vegades seguides per una o més minúscules, p. ex.: «Pal») i van en el mateix tipus de lletra que el context, és a dir, en cursiva en les notes i en lletra rodona en les introduccions i apèndixs. Les sigles dels manuscrits llatins de text bíblic citats en l'aparat complementari al de l'edició de Stuttgart (vegeu § 6.3) estan constituïdes per lletres majúscules en cursiva que, en canvi, es mantenen en cursiva tant dins el text en cursiva de les notes com dins el text en rodona de les introduccions. Les sigles dels pròlegs bíblics citats en l'aparat complementari al de l'edició de Stuttgart estan constituïdes per xifres que es mantenen en rodona en qualsevol context. Semblantment, les sigles de l'aparat crític de la Vulgata Stuttgartiensis es mantenen en rodona en qualsevol context. Quan es fa referència a diverses sigles de l'edició crítica de la Vulgata (sigui de l'aparat de Stuttgart ©, sigui de l'aparat complementari del CBCat ©), normalment s'escriuen seguides, només separades per un espai fi,⁷⁷ sense comes, ni conjunció *i* unint les dues finals; però si s'esmenten a la vegada sigles dels dos aparats, els dos grups se separen amb la conjunció *i*. Exemple pres d'una nota (text en cursiva):

Les versions catalanes (P, E i C) segueixen les variants de la Vulgata corresponents a les sigles HT i CΣΦc.

En les notes i en l'aparat crític, quan es fa referència a dos o més manuscrits catalans que en aquell passatge concret contenen la mateixa versió bíblica, les dues o més sigles corresponents es poden unir amb un guionet. Exemples:

pesos] *Error, en P-C, per homes armats (armatorum, en el text llatí).*

les altes coses vostres] *Traducció, en P-C, de excelsa vestra ('els [llocs] alts vostres, 'els vostres recintes sagrats).*

e serà vist lebrós] *Afegit en P-E-C.*

5.6. Abreviatures generals

Vegeu el c. I («Normes tipogràfiques generals»).

77. Sobre la manera de representar aquest espai fi en el text escrit amb ordinador, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica de text»), §§ 5.5 i 5.11.

6. EDICIÓ EN COLUMNES PARALLELES. TEXT DE LA VULGATA

6.1. Edició en columnes

En el cas de la «Bíblia del segle XIV» (vegeu «Pla general de l'obra», apartat B), s'editaran en columnes paraleles la Vulgata segons l'edició crítica manual de Stuttgart (*Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem*, a cura de R. Weber, & al., 4a ed. revisada a cura de Roger Gryson, & al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ¹1969, ⁴1994)⁷⁸ i les diferents versions o manuscrits catalans que hi hagi per a cada un dels textos bíblics. L'ordre de les columnes, d'esquerra a dreta, serà el següent: Vulgata, Peiresc, Egerton, Colbert. Els paràgrafs de les diverses columnes aniran sincronitzats o anivellats els de cada columna amb cada un dels paràgrafs de les altres.

La disposició en columnes paraleles es podrà adoptar també en els altres casos en què sembli convenient.

6.2. Disposició *per cola et commata* del text de la Vulgata

El text de la Vulgata mantindrà la disposició original *per cola et commata* en les seccions en vers.⁷⁹ En les seccions en prosa, aquesta divisió del text es marcarà mitjançant barres inclinades. Exemples:

a) Seccions en vers:

¹ parabolae Salomonis filii David regis	iustitiam et iudicium et aequitatem
² ad sciendam sapientiam et disciplinam	⁴ ut detur parvulis astutia
³ ad intellegenda verba prudentiae	adulescenti scientia et intellectus
et suscipiendam eruditionem doctrinae	

En les seccions en vers no es justifiquen les línies de text pel marge dret. Si un paràgraf de la Vulgata no cap en una sola línia de text, es parteix d'acord amb el sentit i l'estructura sintàctica del text i totes les línies que no siguin la primera se sagnen (vegeu les dues primeres línies del verset 3 i el verset 4 de l'exemple anterior).

b) Seccions en prosa:

⁴ fuit Iohannes in deserto baptizans et praedicans baptismum paenitentiae / in remissionem peccatorum / ⁵ et egrediebatur ad illum omnis Iudaeae regio et Hieroso- lymitae universi / et baptizabantur ab illo	in Iordane flumine confitentes peccata sua / ⁶ et erat Iohannes vestitus pilis cameli / et zona pellicia circa lumbos eius / et lucustas et mel silvestre edebat /
--	--

6.3. Aparats crítics de la Vulgata

La columna corresponent a la Vulgata inclourà també l'aparat crític per al text bíblic, assenyalat amb el símbol © (= Stuttgart). Per tant, en les notes de les altres columnes es pot fer referència a aquest aparat, tenint en compte que el lector el tindrà a la vista. Hi haurà normalment un altre aparat

78. La preparació de la columna corresponent a la Vulgata és a cura de la direcció del projecte; els transcriptors no se n'han d'ocupar.

79. La disposició *per cola et commata* té el seu origen en sant Jeroni: se separa el text per frases per facilitar la lectura en veu alta. Cada frase constitueix un paràgraf amb totes les línies sagnades excepte la primera, és a dir, un paràgraf a la francesa.

crític llatí amb algunes variants de manuscrits llatins pròxims a les versions catalanes (de l'àmbit catalanollenguadocià) i que no han estat col·locats en l'edició de Stuttgart. Aquest altre aparat crític anirà col·locat tipogràficament a sota del de Stuttgart i serà assenyalat amb el símbol © = (Corpus Biblicum Catalanicum). L'elaboració d'aquest aparat no anirà normalment a càrrec dels transcriptors i anotadors del text.

6.4. Pròlegs de la Vulgata

Els pròlegs no inclosos en l'edició crítica de la Vulgata esmentada més amunt seran presos d'altres edicions (D. DE BRUYNE, *Préfaces de la Bible latine*, Namur, 1920; F. STEGMUELLER [ed.], *Repertorium Biblicum Medii Aevi*, Madrid, 1940-1980, 11 vols; *Patrologia Latina...*). Aquest text es regularitzarà d'acord amb els criteris de l'edició crítica de Stuttgart quan no ho estigui (*u/v*, noms propis amb majúscula inicial). Encara que en la columna de la Vulgata potser no es pugui incloure un aparat crític, almenys complet, per a aquests pròlegs, és convenient que en redactar les notes es tinguin en compte les variants dels diversos manuscrits, les quals sovint expliquen el text de la versió catalana.

6.5. Ordre d'edició dels llibres bíblics

Els llibres bíblics s'editaran en el mateix ordre amb què apareixen en el manuscrit Peiresc (vegeu § 5.1).

7. GLOSSARI

7.1. Contingut general del Glossari

Cada un dels volums de «la Bíblia del segle XIV» portarà al final un glossari. Semblantment, les altres edicions de textos de català antic també portaran un glossari.

El Glossari inclourà les paraules del text que no es troben en els moderns diccionaris generals de la llengua, especialment en el *DIEC*, i algunes altres que aquests diccionaris inclouen però que són arcaïques o poc usades actualment. També inclourà paraules que apareixen en els diccionaris actuals, però no amb el significat que tenen en els textos bíblics que editem.

7.2. Estructura dels articles del Glossari

L'estructura de cada un dels articles és la següent:

1. Entrada de l'article: mot o locució escrits amb la grafia totalment regularitzada segons la normativa ortogràfica actual (*agual* → *equal*, *ajna* → *aïna*, *covinensa* → *covinença*, *ephot* → *efod*, *spècia* → *espècia*, *ydola* → *ídola*, *pique* → *pica*, *plaga* → *plaja*, *quantre* → *contra*, *quax* → *quaix*).

2. Abreviatura en cursiva que indica la classe de paraula seguint les categories tradicionals que fa servir el *DIEC* i les següents abreviatures:

<i>adj.</i>	adjectiu	<i>part. pr.</i>	participi present
<i>adv.</i>	adverbi	<i>part. pt.</i>	participi passat
<i>art.</i>	article	<i>pl.</i>	plural
<i>conj.</i>	conjunció	<i>prep.</i>	preposició
<i>f.</i>	substantiu femení	<i>pron.</i>	pronom
<i>loc. adj.</i>	locució adjectival	<i>v. impers.</i>	verb impersonal
<i>loc. adv.</i>	locució adverbial	<i>v. intr.</i>	verb intransitiu
<i>loc. conj.</i>	locució conjuntiva	<i>v. intr. pron.</i>	verb intransitiu pronominal
<i>loc. prep.</i>	locució preposicional	<i>v. tr.</i>	verb transitiu
<i>loc. v.</i>	locució verbal	<i>v. tr. pron.</i>	verb transitiu pronominal
<i>m.</i>	substantiu masculí		

3. Definició del significat que la paraula té en els textos editats. Si hi té més d'un significat, les diverses accepcions van separades per una plecra doble (||). Només s'inclouen les accepcions que no són vives o són molt poc usades actualment (p. ex., en el Glossari del CBCat 3, del verb *adorar* només s'inclou el significat de 'orar, pregar, fer oració', mentre que en els textos també apareix amb el sentit actual de 'prestar culte').

4. Parèntesi on s'indiquen el lloc o els llocs (llibre, capítol, verset i manuscrit) en què apareix la paraula en cada una de les seves accepcions. Si en els textos que s'editen la paraula apareix amb diverses formes gràfiques, s'indiquen el lloc o els llocs on apareix cada una d'aquestes formes. Semblantment es fa respecte a les diverses formes dels paradigmes dels substantius, adjectius i verbs. S'exceptuen les paraules molt generals en català medieval i altres paraules que tenen una gran freqüència d'aparició en el text (*e, com, entrò*, etc.). La repetició d'una mateixa forma en un mateix verset, s'indica amb una xifra volada a continuació de la xifra del verset (p. ex., «*aytant* Lv 25,16⁴ E») significa que la forma *aytant* apareix quatre vegades en la versió que el ms. E té de Lv 25,16). De vegades, algunes de les formes van precedides d'un dels tres signes següents:

- * Indica que la forma no apareix exactament d'aquesta manera en el manuscrit, sinó que ha estat reconstruïda pels editors (sobre la qual circumstància s'adverteix sempre en l'aparat crític, on consta la forma exacta que apareix en el manuscrit).
- + Indica que la forma es troba en un fragment de text considerat corrupte pels editors (és a dir, emmarcat entre els signes † i †).
- Indica que la forma es troba en un fragment de text proposat conjecturalment pels editors (és a dir, enclòs entre claudàtors).⁸⁰

S'indica la referència de tots els llocs on apareixen els mots no documentats anteriorment. Si un mot ja documentat en els diccionaris històrics apareix en més de tres llocs en un dels llibres bíblics editats, normalment s'indiquen només els tres primers llocs en què apareixen en cada llibre *cada una de les formes* amb què el mot es troba en el text, i a continuació s'escriu l'abreviatura *etc.* En el cas dels adjectius, quan, principalment a causa de la confusió entre *as* i *es* àtones en els manuscrits que s'editen, no és prou clar quin gènere tenen les diverses formes indicades dins el parèntesi, s'indica el nombre i el gènere amb les següents sigles escrites en lletra de subíndex a continuació de cada forma (vegeu, p. ex., l'article *munde* del Glossari de CBCat 3):

MS	masculí singular	MP	masculí plural
FS	femení singular	FP	femení plural

80. Sobre la manera d'inserir aquest quadratet, vegeu el c. IV («Normes per a la presentació informàtica del text»), § 5.8.

Pel que fa als verbs, s'indica la persona i el temps verbal de cada una de les formes que apareixen dins els parèntesis per mitjà d'una xifra (que indica la persona gramatical) i d'una sigla (que indica el temps verbal) escrites en lletra de subíndex a continuació de cada forma (p. ex., «*lexàssem*_{4IS}»; en aquest cas, l'abreviació significa que aquesta forma correspon a la 4a persona de l'imperfet de subjuntiu). El significat de les sigles és com segueix:

P	present d'indicatiu	PS	present de subjuntiu
If	imperfet d'indicatiu	PSI	present de subjuntiu (3a o 6a pers.) en funció d'imperatiu
Pt	passat simple	IS	imperfet de subjuntiu
F	futur	I	imperatiu
FI	futur en funció d'imperatiu	In	infinitiu
FA	futur analític	PR	participi present
FAI	futur analític en funció d'imperatiu	PP	participi passat
C	condicional	G	gerundi
CA	condicional analític		

En el cas de formes verbals compostes i perífrasis, s'analitzen separadament cada un dels elements que les componen, excepte pel que fa als futurs i condicionals analítics (els diversos elements dels quals s'escriuen units amb guionets i apòstrofs en la nostra edició).

Quan dins un mateix parèntesi hi ha diverses formes, es fan servir els següents criteris d'ordenació: (a) L'ordenació es fa, en primer lloc segons la categoria gramatical: els verbs s'ordenen per temps (es consideren temps diferents el futur i el futur analític, el condicional i el condicional analític), seguint l'ordre de la llista anterior, i, dins cada temps, per persones gramaticals; els adjectius i substantius, segons nombre i gènere, seguint l'ordre de la llista de més amunt. (b) En un segon nivell, si hi ha diverses formes per a una mateixa categoria gramatical (p. ex., *auciure*, *alciure*, *ociure*), s'escriuen primer les més antigues i al final les més modernes; en primer lloc les de grafia més normalitzada segons la llengua escrita de l'època i al final les més bàrbares. (c) En un tercer nivell es fa servir el criteri sintàctic per escriure en primer lloc els futurs normals i en segon lloc els futurs «en funció d'imperatiu», en un primer lloc els presents de subjuntiu normals i en segon lloc els presents de subjuntiu (3a o 6a pers.) «en funció d'imperatiu».

5. Explicacions sobre la paraula, separades de la primera part de l'article per un guió i un espai. Aquests explicacions normalment només s'inclouen en els casos següents: (a) quan la paraula no havia estat documentada fins ara en català (normalment ens basarem en el *DCVB* i el *DECat*); (b) quan la paraula sí que està documentada en els diccionaris, però amb una data considerablement posterior a la dels textos editats; (c) quan la paraula està documentada en els diccionaris, però amb significats o accepcions diferents dels que té en els textos editats; (d) quan es poden aportar elements que ajuden a fixar l'etimologia de la paraula.

7.3. Forma de les entrades. Remissions

Les locucions i perífrasis verbals s'entren per la paraula principal. Per exemple: «**tant com, per**». En el cas que la paraula principal sigui un verb, s'escriu en infinitiu. Per exemple:

veure *v. ésser vist* Semblar [...]
voler *v. vulle's que sia... o sia conj. distributiva* Sia... sia (Lv 7,10 P, E i C).

Els homònims es distingeixen per una xifra en estil de subíndex a continuació de l'entrada i separada per espai fi.

En els adjectius, la forma femenina s'indica mitjançant la seva terminació i va precedida d'un guionet. Si la forma femenina es forma afegint una *a* o canviant les terminacions *e* o *o* en *a*, la forma femenina és indicada escrivint a continuació de la masculina una *a* precedida d'un guionet. Exemples: *elet -a*, *tenre -a*, *calbo -a*. En els altres casos s'escriu la terminació femenina a comptar des de la vocal tònica inclusivament. Exemples: *entregue -ega*, *escolorit -ida*, *doladís -issa*. Es fa excepció quan la forma masculina és monosil·làbica (*vac vaga*).

Quan una entrada del Glossari està constituïda per més d'un mot separats amb la conjunció *o* (p. ex.: «**Auciure** o **alciure** o **ociure**»), cal posar-hi entrades buides, en el lloc que els correspongui segons l'ordenació alfabètica, que remetin a l'entrada principal (en el cas anterior: «**alciure** Vegeu *auciure*» i «**ociure** Vegeu *auciure*»). Però si a alguna d'aquestes entrades buides li correspondria anar, per ordenació alfabètica, immediatament abans o després de l'entrada principal a la qual es remet, se'n prescindeix (p. ex., en el Glossari de CBCat 3, no s'han escrit les entrades «**beril·lus**» i «**beril·le**» que remetrien a l'entrada principal «**beril** o **beril·lus** o **beril·le**»).

En les remissions a formes dobles o triples (adjectius o substantius amb forma masculina i femenina, casos com «**auciure** o **alciure** o **ociure**», etc.), només s'escriu el primer mot. Per exemple, «Vegeu *elet*», «Vegeu *auciure*».

Es pot remetre al Glossari de volums ja publicats amb referències com «vegeu CBCat 3, p. CXXV» o «vegeu CBCat 3, p. CXXV, s.v. *ret*».

7.4. Tipografia i estil del text dels articles

Els ètims llatins dels mots hereditaris s'escriuen en lletra versaleta, en acusatiu, sense la -M final, i amb indicació de la quantitat vocàlica. Els mots llatins que han donat origen a cultismes s'escriuen en lletra minúscula cursiva i normalment sense indicació de la quantitat vocàlica (si no és que interessa expressament per al que es comenta, especialment per a la posició de l'accent); en nominatiu o acusatiu, segons convingui.

Per a la transcripció de text escrit en altres llengües (llatí, hebreu, grec, àrab, francès antic), se segueixen els mateixos criteris que en el cas de les notes (vegeu § 3.3).

Les glosses de termes llatins o d'altres llengües s'escriuen sense parèntesis i sense coma després del terme glossat, i encloses en un sol joc de cometes altes simples. Per exemple: «Tradueix el verb llatí *tabescere* 'consumir-se, afeblir-se, podrir-se'.» En tots els altres casos, si hi ha la indicació de diversos significats, cada un porta el seu joc de cometes. Per exemple: «Pres del substantiu llatí *dos*, *dotis*, f., 'dot que aporta la núvia', 'qualitats o mèrits d'algú'.»⁸¹

Els noms d'autors de bibliografia citada s'escriuen en lletra versaleta quan es tracta d'una font consultada directament i el nom es troba dins d'una referència bibliogràfica enclosa en parèntesis o en nota.

8. ÍNDEXS DE MOTS I CONCORDANCES

Per a cada volum del Corpus Biblicum Catalanicum s'elaboraran els corresponents índexs de mots. Els índexs de mots contenen tots els mots dels textos editats (sense lemmatitzar), ordenats alfabètica-

81. Vegeu, en canvi, la manera diferent que es fa servir per a indicar traduccions i significats de mots i frases en llengües altres que el català en les notes (§ 3.3).

ment i amb la referència del capítol i el verset on apareix cada mot en el text. S'hi inclouen fins i tot els mots més repetits, com la conjunció *e*, però no els inclosos entre claudàtors (text afegit conjecturalment pels editors). Les elisions vocàliques s'indiquen conservant l'apòstrof o el punt volat en l'índex de mots; així, la forma *d'Israel* s'indexa amb els mots *d'* i *Israel*, i la forma *no·ls*, amb els mots *no* i *·ls*.

En el cas dels textos editats en més d'un volum (Bíblia del segle XIV, Bíblia rimada), es publiquen índexs provisionals quan apareixen cada un dels volums, i en acabar la sèrie els diversos índexs es fusionen, per tal de tenir un sol índex de cada un dels textos editats.

Aquests índexs, impresos en paper a dues columnes ocupen un nombre gairebé tan gran de pàgines com els mateixos textos editats. Per això, només es publiquen en format informàtic. Es poden descarregar del lloc web del Corpus Biblicum Catalanicum: <<http://www.abcat.org/cbat>>.

L'elaboració dels índexs és a càrrec de la direcció del projecte. Un cop el transcriptor té el text editat ben fixat, pot donar-lo per a l'elaboració de l'índex de mots o els índexs de mots. Aquests índexs de mots li seran llavors útils per a l'elaboració o revisió del Glossari (especialment, de les referències entre parèntesis que indiquen els llocs on apareixen els mots).

Es preveu elaborar concordances electròniques de cada un dels textos editats. En els cas dels textos editats en més d'un volum (Bíblia del segle XIV, Bíblia rimada), aquestes concordances s'elaboraran quan s'hagin acabat tots els volums de la sèrie.

9. NORMES PER A LA REDACCIÓ DE LES INTRODUCCIONS

9.1. Contingut

La Introducció estarà constituïda per:

1. Un *Estudi introductori*, que inclourà:

(a) La descripció dels *manuscrits o edicions* que contenen el text editat, i l'estudi de la relació entre els diversos manuscrits o impresos, si n'hi ha més d'un (vegeu, a continuació, § 9.2).

(b) *Observacions de tipus lingüístic*: grafia, fonètica, morfosintaxi, lèxic. L'apartat de grafia ha d'incloure una descripció de les característiques que la regularització ortogràfica no ha permès conservar. Àrea lingüística del traductor o traductors. Nivell de llengua (culta, popular) i valor literari (models literaris). Datació.

(c) Observacions sobre la *traducció*: original o originals sobre els quals es tradueix; tipus de traducció: literal, lliure, paràfrasi...; autoria i destinataris; relació amb altres traduccions del mateix període; posició que ocupa la traducció en el conjunt de les versions bíbliques catalanes; valoració.

2. Exposició resumida dels *criteris d'edició*. Haurà de ser fonamentalment igual per a tots els textos medievals, d'una banda (vegeu CBCat 3, pp. LVII-LXI), i per a tots els textos dels segles XVI-XIX, de l'altra.

3. Llista d'*abreviacions* que es fan servir en el volum, excepte les específiques del Glossari, que s'expliquen al principi d'aquest apèndix (vegeu § 7). La llista completa d'abreviacions que es poden fer servir es troba en les «Normes tipogràfiques general» (c. 1), § 2. Si cal afegir-n'hi, convé comunicar-ho a la direcció del projecte.

4. *Bibliografia citada* en el volum. A criteri dels autors del volum, es pot incloure una bibliografia més àmplia, preferentment comentada. Les normes per a la redacció de la bibliografia es troben dins les «Normes tipogràfiques generals» (c. 1), § 3.

En el cas de textos que es publiquen en més d'un volum («Bíblia del segle XIV», «Bíblia rimada»), l'Estudi introductorí complet (anterior apartat 1) anirà en el primer volum de la sèrie, i els altres volums només contindran un Estudi introductorí reduït. Les observacions de tipus lingüístic només s'inclouran en l'estudi complet del primer volum. Els anteriors apartats 2 i 3 aniran en cada un dels volums. La bibliografia citada (apartat 4) també anirà en cada un dels volums; però si s'elabora una bibliografia més àmplia, aquesta només anirà en el primer volum.

9.2. Guia per a la descripció del manuscrit o edició

9.2.1. *Informació general*

- Localització (població, biblioteca o arxiu, fons, número). Signes indicadors (segells, timbres, signatures)
- Títol de l'obra i autor (si figura en el manuscrit o edició)

9.2.2. *Enquadernació*

9.2.2.1. *Cobertes*

- mides de superfície i gruix (en mm)
- material de l'ànima, de la coberta i de la contracoberta. Color
- indicacions escrites (p. ex., autor, títol de l'obra, altres)
- elements decoratius

9.2.2.2. *Llom*

- tipus, tècnica i nombre de relligadures

9.2.2.3. *Altres elements*

- folis de protecció i de guarda (amb indicació de la filigrana, si són de paper)
- tancadors
- folres de les cobertes
- talls, llavis, bordures, cantonals

9.2.3. *Cos del volum*

9.2.3.1. *Composició material*

- matèria (pergamí, paper)
- palimpsest
- composició homogènia o factícia

9.2.3.2. *Foliació*

- dimensions i nombre de folis (els folis de guarda en xifres romanes i els folis del manuscrit en xifres aràbigues; p. ex., I+II+132+III+IV). Foliació continuada o incompleta
- plecs (afegits i mancances). Numeració dels plecs

- fragments afegits: descripció material, data de la inclusió

9.2.3.3. *Altres elements*

- filigranes
- forats i perforacions
- sistema usat per al ratllat

9.2.4. *Contingut del manuscrit o de l'edició*

- invocació-títol de l'obra, *incipit* i *explicit*, colofó
- edicions successives (parcials o completes, modificacions...)
- copistes i recopiladors (si el manuscrit és factici)

9.2.5. *Disposició del text, escriptura i decoració*

9.2.5.1. *Caixa d'escriptura* (en mm)

9.2.5.2. *Ratllat. Nombre de línies. Espai interlineal. Columnat*

9.2.5.3. *Lletra*

- tipus de lletra i mans de la còpia (qualitat, errors, omissions, correccions)
- tinta
- reclams (dels quaderns)

9.2.5.4. *Decoració*

- títols d'obra i dels *capitula* i/o capítols
- rúbriques
- capçaleres
- numeració de folis
- lletres capitals i lletres amb filigrana
- il·luminacions
- calderons, orles...

9.2.6. *Conclusió: història del manuscrit o de l'edició*

- origen
- datació (fonamentada)
- itinerari de transmissió: propietaris i procedència
- estat de conservació del manuscrit o estat de l'edició

9.3. Tipografia, abreviacions, citacions

Quant a la puntuació i tipus de lletra se segueixen les «Normes tipogràfiques generals» (c. I), § 1.

Per a la transcripció de text escrit en altres llengües (l·latí, hebreu, grec, àrab, francès antic) i per a la indicació del significat dels mots i expressions escrits en aquestes llengües, se segueixen els mateixos criteris que en el cas de les notes (vegeu aquest mateix capítol, § 3.3).

Normalment no cal traduir les citacions de textos en castellà, francès o anglès. En el cas que es tradueixi una citació, no cal donar-ne en nota o a continuació l'original.

**III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ
PER ALS TEXTOS DELS SEGLES XVI-XIX**

1. Criteri general de transcripció⁸²

Com a norma general, es regularitzen tots els aspectes gràfics del text, respectant, en canvi, totes les característiques lèxiques, sintàctiques, morfològiques i fonètiques que la grafia del text transcrit vol representar. El text resultant, doncs, ha de ser apte per als estudis filològics que se centrin en el lèxic, la sintaxi o la morfologia. La regularització ortogràfica impedirà, en canvi, estudiar determinades característiques fonètiques que es desprenen de la grafia del text original i que la regularització oculta (p. ex., la regularització de *menjan* → *mengen* impedeix de veure que el text pertany a un dialecte en què la *a* àtona es pronuncia vocal neutra). L'Estudi introductorï ha de dedicar un apartat a exposar aquests aspectes gràfics i fonètics que la regularització oculta (vegeu § 9.1, apartat 1.b).

La concreció d'aquesta norma general en els paràgrafs següents s'ha fet a partir de l'experiència de la transcripció de *Lo Nou Testament* traduït per Josep Melcior Prat (1832), d'on són presos la majoria dels exemples. Probablement en transcriure altres textos, especialment de segles anteriors, caldrà concretar de manera diferent l'aplicació de la norma general als casos concrets.

2. Puntuació del text

Es punctua el text segons l'ús actual, incloses cometes, guions de diàleg, etc., però respectant la dicció que suposadament reflecteix el text i la puntuació que conté.

Sobre la puntuació en general, vegeu el c. I («Normes tipogràfiques generals»), § 1.

Sobre la disposició del text i la puntuació en el cas dels diàlegs i sobre l'ús de les cometes, vegeu el c. II («Normes de transcripció i edició per als textos medievals»), § 1.1.

3. Regularització de majúscules i minúscules

Es regularitzen les majúscules i minúscules segons l'ús actual. Sobre quins mots s'escriuen amb majúscula inicial i quins amb minúscula, vegeu el c. I («Normes tipogràfiques generals»), § 1.4.

4. Accentuació i ús de la dièresi

S'accentua i es fa ús de la dièresi segons les normes del català actual. Es fa servir l'accent agut o greu segons les normes actuals, però es respecta la posició de l'accent diferent de la normativa actual quan es coneix. En la poesia és especialment important tenir en compte els casos en què l'accent recau

82. Per a l'elaboració d'aquestes normes s'han tingut sobretot en compte els «Criteris d'edició (textos clàssics de l'edat moderna)» elaborats pel Dr. Albert Rossich per al «Programa d'edició de textos dels ss. XVI-XIX» de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes, de la Universitat de Girona, i publicats en Albert ROSSICH – Pep VALSALOBRE, *Poesia catalana del Barroc: Antologia*, Bellcaire d'Empordà: Vitella, 2006, pp. 25-36. Les diferències entre els criteris elaborats per Albert Rossich i els exposats aquí s'expliquen pels diferents tipus de textos editats en una i altra col·lecció i pels diferents objectius de cada col·lecció. També han estat molt útils els criteris publicats per Víctor MARTÍNEZ-GIL, «Algunes consideracions sobre l'edició de textos pre-fabrians», *Els Marges* 50 (1994) 41-63.

en una síl·laba que no és la mateixa que avui (p. ex.: *anúncia* en lloc de *anuncia*; *esser*; *musica*; *portar-mè*, en balear).

S'aplica la regularització en formes com *traïdor* o *veïnat* (sovint pronunciades en dues síl·labes), perquè la llicència de la sinèresi permet explicar igualment la irregularitat del còmput sil·làbic. (Compareu-ho amb *gràcia*, pronunciat també molt freqüentment en dues síl·labes.)

5. Separació de mots, ús de l'apòstrof i del guionet

Es regularitza la separació de mots segons l'ús actual. Es fan servir el guionet i l'apòstrof segons la normativa actual. També es fa servir l'apòstrof per a indicar elisions no admeses per la normativa actual. Exemples:

pera testimoni → per a testimoni
 aon → a on
 d'ahont → d'a on
 peraquè → per a què
 del esperit → de l'esperit
 non hi trobá → no n'hi trobà
 guardaus → guardau's
 despedintse → despedint-se
 per'lli → per 'lli
 van gafar → van 'gafar

No es fa la separació de mots quan dos mots que actualment s'han soldat i funcionen com un de sol, en l'època de l'autor encara eren percebuts com a dues unitats separades. Així en la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (1832, CBCat 38) es mantenen sense aglutinar la forma *vana glòria* i les combinacions del pronom feble *en* precedint el verb *portar*.⁸³ Exemples:

se lan portaren á enterrar → se la'n portaren a enterrar
 se len portaren ab ells → se le'n portaren ab ells

No es corregeixen formes com *pel interès*.

6. Vocalisme

En els dialectes en què hi ha reducció vocàlica en síl·laba àtona, en aquesta posició es regularitzen les as i les es i les os i les us segons la normativa actual. Exemples:

cercavan → cercaven
 brugit → brogit

Aquesta regularització s'aplica en les formes verbals independentment de la vocal que aparegui en el corresponent mot primitiu o en les formes en què la corresponent síl·laba és tònica. Així, es regularitza *desembainá* → *desembeinà*, malgrat que el mateix autor escriu *baina*; o bé *turbaren* → *torbaren*, malgrat que el mateix autor escriu *peturben*.

83. Cf. «Peraquè la corrent se lan pugués portar» → «Per a què la corrent se la'n pugués portar» (CBCat 38, Ap 12,15).

El pronom feble *ho* es regularitza adoptant aquesta forma tant quan apareix escrit en la forma plena *heu* (en baleàric, valencià...), com quan apareix escrit en les formes *hu/u*. Exemples:

Heu van dir → Ho van dir
nou digas → no ho digues⁸⁴

En el cas dels noms bíblics acabats en *-as*, si són d'origen en darrer terme hebreu (Isaïes, Jeremies, Abdies, Josies...) s'escriuen acabats en *-es*; si són d'origen grec (masculins acabats en *-ας*), es mantenen amb la terminació *-as*. Exemples:

Isaías → Isaïes
Parmenas → Pàrmenas

Es manté la *o* àtona que reforçava la pronúncia en síl·labes separades dels grups vocàlics que apareixen en cultismes com *reo, impío* → *impio*, *monstruo* → *mòonstruo* (la transcripció amb *u* obligaria a la pronunciació amb diftong i reduiria el nombre de síl·labes).

Les elisions vocàliques es representen segons la normativa actual. Exemples:

la amiatat → l'amiatat
l'iniquitat → la iniquitat
l'ira → la ira
lo Evangeli → l'Evangeli
de orar → d'orar
ques → que es (*o bé*: que és)
un'altra → una altra
un hora → una hora
no'ns → no ens
per'aquells → per a aquells
per'oir → per a oir
Yls pastors sen tornaren → I els pastors se'n tornaren⁸⁵
pera convertir los cors dels pares als fills, yls incréduls á la prudencia dels justos → per a convertir los cors dels pares als fills, i els incréduls a la prudència dels justos

Quan la conjunció *i* es troba entre vocals (sense que hi hagi pausa abans de la conjunció), també restituïrem en la grafia la vocal següent elidida en l'escriptura (potser per una norma ortogràfica que no es devia reflectir en la pronúncia), llevat que es tracti d'un text en poesia i la mètrica ens obligui a fer l'elisió. Així, en prosa:

Pere yls Apóstols → Pere i els apòstols

En canvi, en poesia (suposant que el nombre de síl·labes hagi de ser de cinc):

Pere yls Apóstols → Pere i'ls apòstols

Es manté l'article *lo* sense apostrofar en algun cas de calc del *lo* intensiu castellà (p. ex. *en lo alt*).

Es mantenen les grafies que indiquen una pronunciació vocàlica que quedaria modificada amb la regularització (p. ex. *sobredificats*; *veem*, *reprehensió*); excepte en poesia, si les dues vocals de casos com *veem* o *reprehensió* fan sinèresi.

S'afegeix una *e* protètica als noms començats per *st-* o *sc-*. Exemple:

scita → escita

84. Sobre la regularització de la lletra *hac*, vegeu § 7.

85. Sobre la regularització de la lletra *y*, vegeu § 7.

7. Consonantisme

Es regularitza en tots els casos l'ortografia de la *hac*. Exemples:

Abacuc → Habacuc
 cinch → cinc
 catholica → catòlica
 dihent → dient
 nou digas → no ho digues
 quis humilihi será exaltat → qui s'humiliï será exaltat

Es regularitzen les consonants oclusives sordes i sonores finals de mot i les que es pronuncien mudes en el dialecte del traductor:

sanch → sang
 multitut → multitud
 rep → reb
 en quan → en quant
 tant prest → tan prest
 quant lo encontraren → quan l'encontraren

Cal prestar especial atenció en el cas de les fricatives i africades alveolars sordes i sonores (grafies *s*, *ss*, *c*, *ç*, *z*, *ts*, *tz*). S'ha atendre, com sempre, a la pronunciació que la grafia vol representar en cada cas concret. Exemples:

alsar → alçar
 bussins → bocins
 fassas → faça's
 conciência → consciència
 dotse⁸⁶ → dotze
 matsina → metzina
 sencills → senzills
 doncella → donzella
 asentarà → assentarà
 desobre → dessobre

En canvi, sense regularitzar (respectant la pronunciació diferent de la normativa actual que la grafia representa):

agonisar → agonisar
 harmonisar → harmonisar
 indisoluble → indisoluble

Es regularitzen les grafies *gl/j*, *tg/tj* i *ig/tx* segons la normativa actual. Exemples:

jermans → germans
 metje → metge
 mitx → mig

No es regularitzen, en canvi, grafies que representen una pronunciació africada en lloc de fricativa o viceversa (p. ex. *corretgir*, *mija*).

Es regularitza la distinció entre *b* i *v* en els dialectes que no fan distinció entre els dos sons corresponents. Exemples:

86. En aquest exemple i els tres següents, la pronunciació era sonora.

badells → vedells
 mirabam → miràvem

Es regularitza la *r* muda. Exemples:

clarô → claror
 canti → càntir
 podían respondrer → podien respondre
 veurerlo → veure-lo
 péndrerme → prendre-me
 cálser → calze, colser → colze
 sorpendre → sorprendre

Es regularitza la *y*. Exemples:

Moysés → Moisès
 ayguas → aigües
 desmayin → desmaïn
 yo → jo

Per a la regularització dels grups consonàntics cal tenir en compte les assimilacions. Així, en el primer exemple dels que segueix, la *n* s'assimila a la *m* següent i forma amb aquesta una nasal labial geminada [mm] o [m:]; per tant, no atempta contra el respecte a la pronunciació el fet de fer servir la geminada *mm* en la transcripció. En el segon exemple, la mateixa geminació que representa el dígraf *mm* en la grafia original és representada pel dígraf *tm* en la transcripció regularitzada. En el tercer exemple (pertanyent a un dialecte en què la *v* es pronuncia igual que la *b*), la grafia regularitzada *canvi* representa tan adequadament la pronunciació de la nasal bilabial (per assimilació a la *v* següent, pronunciada bilabial en aquest dialecte) com la grafia original *cambi*. Exemples:

inmediatament → immediatament
 semmana → setmana
 cambi → canvi

Se separen les dues eles que constitueixen la ela geminada per mitjà del punt volat:

illustre → i·lustre

No es regularitzen les geminacions. Exemples:

milésim → milèsim (*no* millèsim)
 Ana → Ana (*no* Anna)
 semana → semana (*no* setmana)
 sumergeixen → sumergeixen (*no* submergeixen)
 someses → someses (*no* sotmeses)
 adiciona → adiciona (*no* adiciona)

Tampoc la grafia *nt* per *mp* o *mpt*. Exemples:

emprenta → emprenta (*no* empremta)
 tentar → tentar (*no* temptar)

Tampoc la grafia *x* en lloc de *s*, o viceversa, en mots començats per *esp-*, *exp-*, *est-*, *ext-*, *esc-* o *exc-* (p. ex. *escusa*, *extengué*, *espirá* → *espirà*).

No es regularitza la grafia de la preposició *ab*. Altres casos que no es regularitzen: el substantiu *augment* i el verb *augmentar* si són formes constants en un autor, malgrat que en la pronúncia corrent actual la *g* sigui muda; *circunspecció*, *circunstant*.

8. Noms propis

En el cas dels noms propis es respecta l'accentuació que la grafia usada per l'autor vol representar. Si això no és clar, se segueix el model de la BCI; en els noms transcrits del grec i el llatí, l'accent és greu o obert en el cas de la *e*; en el cas de la *o*, és greu o obert en les paraules esdrúixoles i planes, i agut o tancat en el cas de les agudes. En el cas dels noms transcrits directament de l'hebreu, l'accent és agut o tancat en el cas de la *o*; en el cas de la *e* és obert si la vocal hebrea és *segol* i és tancat si la vocal hebrea és *tseré*.

Se simplifiquen totes les geminades, excepte *mm*, *nn*, *ll*, *bb*, *dd*, *gg* (p. ex. *Filippi* → *Filipi*). Es transcriu el dígraf *ph* per *p* o *f*, segons els casos (*Joseph* → *Josep*, *Phlegont* → *Flegont*). Es transcriu el dígraf *ch* i també la lletra *k* per *clqu* (*Zacheu* → *Zaqueu*; *Eliakim* → *Eliaquim*), el dígraf *th* per *t* (*Matheu* → *Mateu*, *Seth* → *Set*) i el dígraf *rh* per *r* (*Rhode* → *Rode*, *Pyrrho* → *Pirro*). La lletra *y* es transcriu per *i* (*Syria* → *Síria*, *Jayro* → *Jairo*). S'afegeix una *e* protètica als noms començats per *St-* o *Sc-* (*Stachy* → *Estaqui*). Es manté la forma *Nazaret*, que segons el *DCVB* respon a una pronúncia real.

9. Castellanismes

Els castellanismes que l'autor del text té per mots integrats al català s'accentuen segons la norma del català (p. ex. *fatuo* → *fàtuo*, *impío* → *impio*) i s'hi apliquen altres criteris de regularització (p. ex. *gosan* [cast. *gozan*] → *gosen*, *ensalsaulo* → *ensalçau-lo*, *resabi* → *ressabi*, *regositg* → *regosig*). S'accentua el castellanisme *pues* → *pués*, ja que el fet de no accentuar-lo invitaria a pronunciar-lo com a mot pla.

En els castellanismes amb tradició literària, es transcriu segons aquesta tradició la *z* o la *c* del castellà (p.ex. *gosar*, *alcansar*, *despedaçar*, *ensalçar*, *hassanya*). Per motius semblants s'ha mantingut la forma *agoviar* en la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (CBCat 38) (consta així en el diccionari d'Esteve, Bellvitges i Juglà) i, en canvi, s'ha regularitzat *vívora* → *víbora* (consta així en el diccionari d'Esteve, Bellvitges i Juglà i en el *DCVB*). Per respecte a la pronúncia, no es regularitzen els casos de *s/z* inicials (*çels* 'zels' → *cels*).

Es mantenen amb *u* els castellanismes *confundir* i *difundir*.

La grafia ha de representar, d'acord amb les regles de l'ortografia catalana, la pronúncia real del mot. Això explica la regularització de *resabi* → *ressabi* i que es mantingui la forma *alguasil* amb *s* (en castellà, *alguacil*). En la transcripció de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat (CBCat 38) s'ha fet excepció a aquest regla en el cas de *alhajas* → *alhajes* (en el qual cas és dubtós si Prat pretenia representar el so de la jota castellana o el so [k]).

Cal distingir els castellanismes purament gràfics, en el qual cas cal aplicar la regularització (*gobernador* → *governador*) dels casos en què la forma gràfica castellana correspon a un sentit diferent del que té el corresponent mot català, en el qual cas es manté la grafia sense regularitzar (així *arrebatar* en *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat, CBCat 38, perquè té un sentit diferent del verb català *arravatar*).

10. Altres qüestions que afecten la transcripció del text

Pel que fa a la resta de qüestions que afecten la transcripció del text (resolució de les abreviatures, manera d'indicar les omissions, conjectures, etc., manera de redactar l'aparat crític), se segueixen les

«Normes de transcripció i edició per als textos medievals» (c. II, § 1.9 a 1.23), fent-hi les adaptacions que convingui.

11. Altres qüestions relatives a l'edició del volum

Pel que fa a a altres qüestions relatives a l'edició del volum (divisió del cos del text, notes, Glossari, Índex de mots, Concordances, Introducció) se segueixen les «Normes de transcripció i edició per als textos medievals» (c. II, § 2 a 9), fent-hi les adaptacions que convingui.

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

1. Processadors de textos. Ús del programa d'edició Classical Text Editor

Els transcriptors tenen la possibilitat de fer servir per a la preparació del text el mateix programa informàtic que es fa servir per a l'edició definitiva (per a la preparació dels arxius PDF a partir dels quals es fan els fotolits per a la impremta). Aquest programa, anomenat *Classical Text Editor*, està especialment dissenyat per a la preparació d'edicions crítiques; entre altres característiques, permet un nombre pràcticament il·limitat d'aparats crítics o de cossos de notes al peu de cada text, edició del text en columnes paral·leles sincronitzades o anivellades (per a editar un text i la seva traducció o el seu comentari) i escriptura bidireccional amb correcte canvi de línia (per exemple, per a escriure en hebreu). La numeració de les referències dels aparats segons línies de text o números de versets es fa de manera automàtica. Es pot trobar informació més detallada sobre el programa en l'adreça electrònica <<http://www.oeaw.ac.at/kvk/cte/>>.

Els col·laboradors del CBCat interessats a fer servir aquest programa s'han de posar en contacte amb la direcció del projecte. En la pàgina «Informacions per als col·laboradors» del web del CBCat (<<http://www.abcat.org/cbcats/>>) es dona més informació sobre el programa, s'expliquen les condicions especials amb què els col·laboradors del CBCat el poden adquirir, i s'inclouen documents amb instruccions per a preparar els arxius del CBCat fent servir aquest programa. Els col·laboradors reben actualment els fitxers ja preparats en forma de plantilla amb tots els codis necessaris per a l'edició, de manera que només han d'omplir aquesta plantilla amb el seu text (transcripció, aparat, notes) sense haver-se de preocupar gaire del format. El procés d'aprenentatge del programa és, doncs, en aquestes condicions molt més breu del que es podria deduir de la lectura de les esmentades instruccions. A partir de l'experiència que ja hem tingut amb diversos col·laboradors, recomanem a tots els col·laboradors que facin servir aquest programa, no sols perquè simplifica la feina posterior d'edició final i evita molts errors, sinó també perquè fa més còmoda i segura la feina del mateix transcriptor.

Els transcriptors que no fan servir aquest programa, han de treballar preferiblement amb un dels dos processadors de textos més estesos actualment: Microsoft Word o WordPerfect. També poden treballar amb altres processadors que arxivin els documents en el format d'aquests dos processadors (extensions DOC o WPD, respectivament) o en *rich text format* (extensió RTF), però caldrà comprovar prèviament que els arxius resultants tenen tots els requisits necessaris.

Les instruccions que segueixen estan destinades als usuaris de Microsoft Word o de WordPerfect (els usuaris del Classical Text Editor han de consultar els documents penjats a la pàgina del web del CBCat esmentada més amunt).

2. Cos del text

2.1. Els títols i paràgrafs poden portar tabulació a l'esquerra o no, a gust del transcriptor. En l'edició definitiva les tabulacions que hagi col·locat el transcriptor s'eliminen i són substituïdes per codis automàtics de format de paràgraf.

2.2. Entre paràgraf i paràgraf s'hi poden deixar línies en blanc (per exemple, després dels títols) o no, a gust del transcriptor. En l'edició definitiva aquestes línies en blanc s'eliminen i se'n col·locaran

d'altres amb codis automàtics després dels *incipit* i *explicit*, índexs de capítols o *capitula*, pròlegs i resums, títols o, simplement, xifres de capítol, etc.

2.3. Els capítols comencen amb el codi <1>. A continuació (sense espai entremig) s'hi escriu la xifra o xifres del capítol (en negreta en l'edició final; el transcriptor ho pot escriure en lletra normal) i el codi \n (que en l'edició definitiva és substituït per un espai *n*). Finalment, sense espai entremig, ve la xifra de verset 1 volada o bé, si n'hi ha, el resum o el títol del capítol en lletra cursiva. Exemple 1:

<1>2\n¹ Adonchs, après aquestas coses, David aconsellà's a nostro Senyor Déu e dix

Exemple 2:

<1>1\nDe Johan Babtista, e del bapisme de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pera, e del llebrós.
I capitulo.

¹ Lo començament de l'Evangeli de Jesuchrist

2.4. Les xifres dels versets s'escriuen en tipus volat, i entre el codi de final de lletra volada i l'inici del text s'hi escriu un espai en blanc (que en l'edició definitiva passarà automàticament a espai sòlid inseparable, és a dir, un espai que no s'eixampla ni s'encongeix amb la justificació de la línia i que no admet que el conjunt format pel caràcter precedent, l'espai i el caràcter que segueix es parteixi a final de línia).

2.5. Els *incipit* i *explicit* van en lletra cursiva.

2.6. Quan un llibre bíblic tingui part de text en vers i part de text en prosa, els paràgrafs de la part en vers aniran precedits pel codi <2>. Exemple:

²⁰ E pres Mariam, sor de Aron, lo tamboret en la mà, e profetitzà. Axíran totes les fembres après d'ela amb tamborets e ab aldufs, ²¹ segons que pertany a cascuna, dient:

<2>Cantem a nostra Senyor, tot gloriós e engranaït,

<2>cor ell ha gitat en la mar lo cavall e lo cavallador.

3. Aparat crític

Les notes de l'aparat crític s'introduiran fent servir la *funció de notes a peu de pàgina* del processador de textos que s'utilitzi. La nota crítica, que es numerarà amb xifres, s'introduirà just a continuació de la paraula o el text que cal anotar. Just abans de començar el text que cal anotar (tant si comprèn una sola paraula com si està constituït per més d'una paraula) s'escriurà el codi @. Per exemple:

a) Cos del text tal com el prepararà el transcriptor:

¹³ @e estech¹ aquí XL dies e XL nits

b) Cos del text tal com apareixerà en l'edició definitiva:

¹³ e estech aquí XL dies e XL nits

c) Nota de l'aparat crític tal com la prepararà el transcriptor (tant és que el número de la nota aparegui volat, o en cos normal i amb punt a continuació, com en l'exemple...):

1. es estech

d) Nota de l'aparat crític tal com apareixerà en l'edició definitiva:

13 e estech] es estech

4. Notes

Les notes s'introduiran fent servir la *funció de notes finals* del processador de textos. Perquè es distingeixin fàcilment de les remarques de l'aparat crític, es numeraran amb lletres. La nota s'introduirà just a continuació de la paraula o el text que cal anotar. Just abans de començar el text que cal anotar (tant si comprèn una sola paraula com si està constituït per més d'una paraula) s'escriurà el codi \$. Per exemple:

a) Cos del text tal com el prepararà el transcriptor:

no romandrà al matí \$dels sacrificis^d de la festa de Pascha

b) Cos del text tal com apareixerà en l'edició definitiva:

no romandrà al matí dels sacrificis de la festa de Pascha

c) Nota de l'aparat crític tal com la prepararà el transcriptor (tant és que el número de la nota aparegui volat, o en cos normal i amb punt a continuació, com en l'exemple...):

d. *En plural, segons la variant llatina* victimis de M^ϕG^ϕV^ϕT.⁸⁷

d) Nota de l'aparat crític tal com apareixerà en l'edició definitiva:

dels sacrificis] *En plural, segons la variant llatina* victimis de MGV^T.

5. Manera d'escriure diversos caràcters especials

5.1. *Guió llarg* o *guions «m» i «n»* (— i –), per a marcar diàlegs o incisos: Es fan servir dos guionets (--), que en el moment de l'edició final quedaran convertits en un guió llarg, guió *m* en els textos a una sola columna per pàgina i guió *n* en els textos a dues o més columnes.

5.2. *Guionets*: El guionet separable, és a dir, el guionet que separa els diversos elements de les paraules compostes, s'introdueix, tant amb el Microsoft Word com amb el WordPerfect directament des del teclat (tecla de guionet).

El guionet inseparable (que no se separa mai del caràcter anterior ni del següent a final de ratlla) s'introdueix dins el programa Microsoft Word amb la combinació de tecles \hat{u} -Ctrl-guionet, i dins el programa WordPerfect amb la combinació de tecles Ctrl-guionet.

5.3. *Claudàtors* ([i]): S'escriuen⁸⁸ amb les combinacions *AltGr* + tecla d'accent greu i *AltGr* + tecla de */+.

5.4. *Claus* ({ i }): S'escriuen amb les combinacions *AltGr* + tecla d'accent agut i *AltGr* + tecla de la ç.

5.5. *Espai fi*: Es representa amb el codi &.

5.6. *Espai fi inseparable*: Es representa amb el codi <f>.

5.7. *Obelisc* (†): En qualsevol programa informàtic per a PC es pot escriure prement la tecla *Alt* i, mantenint-la premuda, escrivint les xifres 0134 amb les tecles numèriques de la dreta del teclat.

87. Sobre el codi &, vegeu § 5.5.

88. A partir d'aquí les instruccions són per a ordinador PC amb teclat CA o ES.

Amb el programa Microsoft Word també es poden escriure per mitjà del menú *Inserir* → *Símbol* → *Símbols* → *Subconjunt «Puntuació general»*. Amb el programa WordPerfect també es poden escriure amb la combinació de tecles Ctrl-W 4,39 Retorn.⁸⁹ Els col·laboradors que fan servir algun altre sistema informàtic, han de substituir l'obelisc pel codi <+>, que en el moment de preparar el text per a l'edició final serà substituït per l'obelisc.

5.8. Quadradet (per al Glossari): Es representa amb el codi # (que s'escriu amb la combinació de tecles AltGr-3).

5.9. Cometes: En qualsevol programa informàtic per a PC les cometes es poden escriure prement la tecla *Alt* i, mantenint-la premuda, escrivint les xifres següents amb les tecles numèriques de la dreta del teclat:

«: 0171 “: 0147 ‘: 0147
»: 0187 ”: 0148 ’: 0146

Amb el programa Microsoft Word també es poden escriure amb les següents combinacions:

«: Ctrl-[<⁹⁰ “: Ctrl-[" ‘: Ctrl-[[
»: Ctrl-[> ”: Ctrl-' " ’: Ctrl-' ’

Amb el programa WordPerfect també es poden escriure amb les següents combinacions:⁹¹

«: Ctrl-W 4,9 Retorn “: Ctrl-W 4,32 Retorn ‘: Ctrl-W 4,29 Retorn
»: Ctrl-W 4,10 Retorn ”: Ctrl-W 4,32 Retorn ’: Ctrl-W 4,28 Retorn

5.10. Sigles de manuscrits i altres sigles utilitzades en l'edició crítica de la Vulgata que no s'escriuen amb alfabet llatí i tipus de lletra normal:

Sigla	Representació	Sigla	Representació	Sigla	Representació	Sigla	Representació
Θ	<T>	Φ	<F>	Φ ^Z	<Fz>	ο	<o>
Θ ^A	<Ta>	Φ ^A	<Fa>	Ω	<O>	τ	<τ>
Θ ^G	<Tg>	Φ ^B	<Fb>	Ω ^J	<Oj>	ς	<ς>
Θ ^H	<Th>	Φ ^E	<Fe>	Ω ^M	<Om>	ν	<ν>
Θ ^K	<Tk>	Φ ^G	<Fg>	Ω ^S	<Os>	ω	<ω>
Θ ^M	<Tm>	Φ ^P	<Fp>	ϐ		Ϝ	<G>
Θ ^S	<Ts>	Φ ^R	<Fr>	ϐ	<c>	Ϟ	<M>
Λ	<L>	Φ ^T	<Ft>	ϑ	<d>		
Σ	<S>	Φ ^V	<Fv>	ϑ	<h>		

89. És a dir, es prem la tecla *Ctrl* i, mentre es manté premuda, es pica la tecla *W*; a continuació s'escriu el 4, la coma, les xifres 39 i es pica la tecla *Enter* o *Retorn*.

90. És a dir, primer es prem la tecla *Ctrl* i, mentre es manté premuda, es pica la tecla *[*; a continuació es deixa anar la tecla *Ctrl* i es pica la tecla *<*.

91. Es prem la tecla *Ctrl* i, mentre es manté premuda, es pica la tecla *W*; a continuació s'escriu el 4, la coma i la xifra següent i es pica la tecla *Enter* o *Retorn*.

5.11. *Sigles de l'edició crítica de la Vulgata en general*: Quan s'escriuen diverses sigles de l'edició crítica de la Vulgata seguides (de qualsevol dels dos aparats), se separen amb el codi & (que en l'edició definitiva del text se substitueix per un espai fi). Vegeu l'exemple del § 4.

APÈNDIXS

APÈNDIX 1: NUMERACIÓ DELS MSS. PEIRESC, EGERTON I COLBERT (aplicació del cap. II, § 2.1.3, d'aquestes normes de transcripció i edició)

1. Manuscrit Peiresc

Problemes

L'escrivà del segle XV que va foliar aquest manuscrit va fer servir dues vegades el número 134 (1Re). El vol. 2 (ms. 3), en lloc de començar amb el foli 295, comença amb el 286, de manera que hi ha repetida la numeració 286-294 (Job i Proverbis). L'escrivà es va saltar el número 583 (Mc). Més endavant, escriví 607 en lloc de 606, i tornà a escriure 607 en el foli següent (Lc). El foli 614 (Lc) no està numerat, però està comptat (el següent està numerat 615).

Manera de resoldre'ls

Hi haurà un foli 134 i un 134bis. Després dels folis 286 a 294 (Job), vindran els folis 286bis-294bis (Proverbis). La manca del foli 583 s'indicarà en nota en l'aparat crític. Es corregirà la numeració del foli 606 (s'escriurà «607»), però s'advertirà sobre la correcció en nota en l'aparat crític. S'advertirà en nota en l'aparat crític que la numeració del foli 614 no consta en el manuscrit.

2. Manuscrit Egerton

Problema

Des de l'inici del manuscrit hi ha doble numeració: l'antiga, en xifres romanes, i la moderna (de data nov. 1869), en xifres aràbigues, que comença dos folis abans (blancs) i, per tant, sempre és dues unitats superior. (Les pàgines *verso* les hem numerades a llapis amb xifres aràbigues seguint la numeració en aràbigues.)

Manera de resoldre'l

Seguirem la numeració antiga en xifres romanes.

3. Manuscrit Colbert

Problemes

La numeració 155-164 (1Re) està repetida (després del foli 164, en lloc del 165 segueix el 155). El número de foli 178 (2Re) està repetit, les dues vegades amb diferent text. El foli 192 està canviat de lloc amb el 191 (3Re). Però si es canvien de lloc, el text tampoc no queda ordenat. De fet, l'ordre del text (3Re 8-11) és: 191r, 192r, 191v, 192v, 193r (el copista, després d'omplir de text la pàgina 191r,

es devia saltar 191*v* i va passar a 192*r*; després d'acabar aquesta pàgina, devia escriure la que s'havia saltat (191*v*); a més, es devien relligar els dos folis canviats potser per algú que va veure el desordre del text i que va voler arreglar-lo sense sortir-se'n).

Manera de resoldre'ls

Després dels folis 155-164 (1Re), vindran els folis 155bis-164bis (1Re). Després del foli 178 (2Re), vindrà el 178bis (2Re). El transcriptor estudiarà millor el garbuix dels folis 191-192; si no proposa solució millor, sembla que caldrà editar el text ordenant-lo (191*r*, 192*r*, 191*v*, 192*v*, 193*r*) i escrivint les notes crítiques corresponents.

APÈNDIX 2: PRINCIPALS CANVIS INTRODUÏTS RESPECTE A L'EDICIÓ ANTERIOR D'AQUESTES NORMES

I. NORMES TIPOGRÀFIQUES GENERALS

- § 1.4. Punts d'omissió: És apartat nou.
- § 2.2. Abreviatures generals. Abreviatures dels noms dels temps verbals: S'hi han afegit diverses abreviatures. Supressió de l'abrev. «refl.». Modificacions: «intrans.» → «intr.», «trans.» → «tr.». Precisions sobre l'ús de «veg.».
- § 3.1. Qüestions generals: S'hi han afegit algunes dades sobre la manera d'indicar la col·lecció, la normalització dels noms d'autor...
- § 3.3. Referències bibliogràfiques: Afegit sobre la manera d'indicar les referència quan l'obra té més d'un autor.
- § 3.4. Referències de recursos electrònics: És apartat nou.

II. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ PER ALS TEXTOS MEDIEVALS

- § 1.1. Puntuació del text: Afegit sobre l'ús de cometes en el cas de textos en vers.
- § 1.5. Accentuació i ús de la dièresi: S'han introduït mots nous i moltes precisions en la llista de mots que en català antic tenien probablement una accentuació diferent de la del català actual.
- § 1.5.1. Accentuació dels noms propis: S'han fet alguns afegits als paràgrafs 4 i 5.
- § 1.7. Regularització de *c/ç, i/j, u/v*: Afegits exemples i precisions, especialment sobre la regularització de *c/ç*.
- § 1.10. Escriptura de les xifres romanes. Afegit un aclariment en el § 1.10.2.
- § 1.12.2. Omissions marcades amb el símbol [*]: Afegides precisions sobretot respecte a l'aplicació de les normes de l'apartat 2 (El símbol [*] i els canvis de paràgraf) als textos en vers.
- § 1.21. Estructura de l'aparat crític: Afegides algunes indicacions sobre l'ús de la cursiva o rodona en el redactat de l'aparat crític.
- § 1.22. Presentació dels lemmes i de les lliçons o variants dels manuscrits en l'aparat crític: Afegit sobre els tipus de lletra cursiva, versaleta, negreta i majúscules.
- § 1.23. Identificació en l'aparat crític de mots o sintagmes repetits en un mateix verset (o línia) del text: Afegits els llatínismes *ter, quater*.
- § 1.24. Llista de testimonis: És nou apartat.
- § 3.2. Estructura de les notes: Afegit (al final del primer paràgraf) sobre les citacions de text en cursiva.
- § 3.3. Estil de les notes: S'ha modificat la manera de puntuar els diversos models dels §§ 3.3.1 i 3.3.2.
- § 5.1. Referències als textos bíblics. Sigles dels llibres bíblics: S'hi han afegit al final tres paràgrafs sobre la manera de redactar certs tipus de referències.
- § 5.2. Referències als textos no bíblics: S'hi ha afegit l'abreviatura EpCan i s'hi ha fet algun altre petit afegit.

- § 5.3. Referències a l'aparat crític i notes. Referències reduïdes: S'hi han afegit al final dos paràgrafs sobre la manera de redactar certs tipus de referències.
- § 7.2. Estructura dels articles del Glossari: S'hi han afegit les abreviatures «art.», «loc. v.», «v. impers.», «v. intr.», «v. intr. pron.», «v. tr.», «v. tr. pron». Cal etiquetar els verbs pronominals d'acord amb aquestes abreviatures i no simplement amb l'abreviatura «refl.» com es va fer en el vol. 3 del CBCat.
- § 7.3. Forma de les entrades. Remissions: S'hi han afegit els paràgrafs segon (sobre els homònims), tercer (sobre les formes dobles d'adjectius i substantius) i cinquè (sobre remissions a formes dobles o triples).
- § 7.4. Tipografia i estil dels articles: S'ha modificat el redactat de la nota 80, d'acord amb la nova manera de puntuar certes notes (vegeu § 3.3).

III. NORMES DE TRANSCRIPCIÓ PER ALS TEXTOS DEL SEGLES XVI-XIX

Excepte els apartats sobre la puntuació del text (§ 2) i la regularització de majúscules i minúscules (§ 3), tots els altres apartats tenen correccions menors i sobretot ampliacions i precisions. S'hi han afegit dos nous apartats, sobre els noms propis (§ 8) i sobre els castellanismes (§ 9), i l'antic apartat sobre la ela geminada (§ 4) s'ha integrat dins l'apartat de consonantisme (§ 7).

IV. NORMES PER A LA PRESENTACIÓ INFORMÀTICA DEL TEXT

- § 1. Processadors de textos. Ús del programa d'edició Classical Text Editor: A partir de l'experiència que ja tenim, s'hi ha afegit la recomanació que els transcriptors facin servir aquest programa amb preferència als processadors de textos corrents.